

Deze editie:

- *Rekkelijken tegenover preciezen.*
- *Gereformeerd of remonstrants?*
- *Oorlogs-herinneringen.*
- *Gebeurtenissen uit vroegere tijden.*

En nog veel meer!

De Proosdij koerier

Prijs: €4,50

Inhoud

- 38 *Op de omslag:
De kerk in Waverveen
gebouwd in 1887*
- 39 *Grote variatie*
- 40 *Was er nog nieuws?*
- 43 *Surfen op het web*
- 44 *Rekkelijken
tegenover preciezen:
remonstranten en
contraremonstranten*
- 46 *Gereformeerd of
remonstrants?*
- 50 *Hoe zou het
geweest zijn?*
- 53 *Hebben we ooit
iets echt ouds uit
onze streek terug-
gevonden?*
- 54 *Mandolineclub
'Tremolando' uit
Vinkeveen*
- 56 *Een probleem door
de jaren heen*
- 59 *Nieuws van onze
Genealogiegroep*
- 60 *De nachtmerrie van
Vinkeveen: de jaren
zestig*
- 63 *Verleden en toekomst*
- 64 *Gebeurtenissen uit
vroegere tijden*
- 67 *Verenigingsnieuws*

Op de omslag: De kerk in Waverveen, gebouwd in 1887

Op de voorkant van deze editie van de Proosdijkoerier staat de protestantse kerk (Hervormde gemeente) van Waverveen afgebeeld. Kenners typeren het gebouw als een neogotische zaalkerk. De kerk staat aan de Cliffordweg. Het is een eenvoudig, opmerkelijk gebouw. Het godshuis is gebouwd in 1887 naar een ontwerp van G. van Heerde, architect. Saskia van Ginkel-Meester en Hans Lagers melden in hun boek "De Ronde Venen. Geschiedenis en architectuur" (2001) dat het pand in de plaats is gekomen van een kerk, die uit 1754 dateert. Die was ernstig verzakt door de daling van de grondwaterstand.

Aan de westzijde en een deel van de zuidkant van de kerk ligt een klein kerkhof. De kerk is een rijksmonument.

Jan Rouwenhorst

Kleine correctie

Bij het lezen van het nieuws van onze Genealogiegroep kwam ik tot de ontdekking dat er een fout zit in de geboortedata van twee zusters Feddema. Er wordt namelijk in vermeld dat Anna Maria Geertruida Elisabeth geboren is op 18 februari 1880 en Wilhelmina een maand eerder, op 9 januari 1880. Bij controle in het doopboek van de hervormde kerk te Vinkeveen blijkt echter dat Anna M. G. E. Feddema twee jaar ouder is en geboren werd op 18 februari 1878. Daar ik zelf enige jaren geleden - bij de vondst van de "blikken foto" - dit stukje genealogie op papier heb gezet, kan deze kleine fout best van mij afkomstig zijn.

Piet Koster, Vinkeveen

Inleverdatum kopij september 2010: 1 augustus 2010

Doelstelling van de vereniging: De vereniging stelt zich tot doel belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkeling van de regionale en plaatselijke geschiedenis in de ruimste zin.

Nieuwe leden:

Mw.	C.M.	Bakker - Van Wijk	Vinkeveen
Dhr.	H.	Doorn, Van	Mijdrecht
Mw.	S.	Goes - Brugman	Vinkeveen
Mw.	J.	Gransbergen	Vinkeveen
Dhr.	N.P.	Horst, Van der	Heerenveen
Dhr.	J.G.M.	Jong, De	Wilnis
Dhr.	L.	Kleij, Van der	Vinkeveen
Dhr.	J.B.	Kruiswijk	De Kwakel
Dhr.	M.	Leeuwen, Van	Wilnis
Dhr.	G.F.	Meulemans	Mijdrecht
Mw.	N.E.	Meulen, Van der	Mijdrecht
Dhr.	N.	Pappot	Vinkeveen
Dhr.	B.	Schaft, Van der	Wilnis
Mevr.	T.	Schrijver, De	Mijdrecht
Ds.	H.J.J.M.	Tacken	Wilnis
Dhr.	L.	Valentijn	Amsterdam

Grote variatie

Elk kwartaal opnieuw slaagt onze redactie erin om met inbreng van een aantal zeer gewaardeerde auteurs een prettig leesbaar historisch blad te produceren. Daar zijn we natuurlijk bijzonder verguld mee. Ook deze keer is er weer een keur aan onderwerpen beschikbaar. Juist het aanleveren van diverse verschillende achtergrondverhalen maakt het doorlezen van onze Proosdijkoerier tot een uiterst prettige bezigheid.

Dit keer kunt u zich verdiepen in de achtergrondgegevens van de Waverveense schout en de vroegere Vinkeveense mandolineclub. Opnieuw kijken we terug naar de Tweede Wereldoorlog. Omdat het verhalen betreft van mogelijk directe bekenden, is het lezen hierover des te interessanter. Maar ook onze meer vaste rubrieken over genealogie, vervlogen herinneringen en het dorpsnieuws van zeventig jaar geleden zullen u weer volop boeien. Kortom, het doornemen van de Proosdijkoerier levert u weer menig uurtje historisch leesplezier op, waardoor u met tevredenheid kunt vaststellen dat een lidmaatschap van de historische vereniging De Proosdijlanden zeer de moeite waard is. Zegt u dit vooral ook voort!

Meningsverschillen

Het is in deze tijd van verkiezingen en politiek onzekere ontwikkelingen een mooie afleiding om een aantal verhalen te lezen over de regionale geschiedenis. Wellicht bent u tevreden over hetgeen zich rond onze landelijke verkiezingen voordoet. Het aparte doet zich echter voor, dat de politieke keuzes heel vaak door ontevredenheid gestuurd worden. Proteststemmen noemt men dat wel. In ons voorwoord is al vaker gerefereerd aan de veelal ondoorzichtige en moeilijk verklaarbare tegenstellingen, die we in onze maatschappij tussen diverse groepen mensen tegenkomen. Het blijft vreemd en vooral lastig dat we op heel veel punten van mening kunnen verschillen. Het beschrijven van historische ontwikkelingen is dan ook niet zelden een hachelijke bezigheid. Zeker wanneer het ontwikkelingen betreft, die voor meerdere uitleg vatbaar zijn of voor meerdere interpretaties. De schrijver bepaalt met zijn bewoordingen die waarheid. Soms een gekleurde waarheid, al zal elke geschiedschrijver naar eer en geweten de hem of haar bekende waarheid zo goed mogelijk weer willen geven. Gezien het feit dat we in Nederland te maken hebben met een bonte keur aan politieke partijen, kunnen we met een ongerust hart vaststellen, dat verschillen van mening nogal eens de leidraad zijn voor de richting die de interpretatie van ogenschijnlijk vaststaande feiten bepaalt. Dat maakt het overigens wel zo boeiend. En als we er niet al te zwaar aan tillen, kan het nog vermakelijk zijn ook. Vervelender is het als de verschillen van mening aanleiding geven om bepaalde groepen buiten te sluiten of zelfs te kwetsen.

Boekenkist

In het paasweekend hebben we (mijn vrouw en ik) een bezoekje gebracht aan slot Loevestein. Als u daar onlangs ook geweest bent, heeft u waarschijnlijk ook de 'Staatsgevangeniscurant' meegekregen. Een sterk staaltje van oude verhalen in een relatief nieuw jasje. De tweestrijd tussen Maurits en Van Oldenbarnevelt, de ontwikkelingen rond de gebroeders De Witt, de besluitvorming van de Dordtse Synode, het zijn stuk voor stuk voorbeelden uit onze rijke historie. Historie ook, die bol staat van meningsverschillen en conflicten. Vragen als "Wie is er nu eigenlijk de baas?", "Wat behelst onze vrijheid van denken?" en "Bestaat er een rechtvaardige oorlog?" beheersen daarbij de gedachten. Het gaat in de bewuste krant om de oude tijden van de Republiek, een bolwerk van tolerantie en Loevestein als symbool van vrijheid van denken. Ik dacht hierbij direct ook aan de verhalen in onze Proosdijkoerier. Het is maar net vanuit welke achtergrond je een bepaalde ontwikkeling bekijkt en interpreteert. Het zou zo mooi zijn als we met de beschrijving van de verhalen uit onze plaatselijke geschiedenis in staat zijn om de veelal gewenste harmonie en tolerantie nader invulling te geven. Misschien een wat te hoog gegrepen doelstelling? Toch wens ik u weer veel plezier toe bij het herbeleven van wat vroeger in onze contreien gebeurd is. Weet het voldoende te relativiseren en vooral: geniet er van!

Jaap Meulstee

Zat u vroeger bij een club of had u een speciale hobby?

Laat het ons weten en stuur een mailtje naar john.driedonks@hu.nl

Was er nog nieuws?

Door Stef Veerhuis

Het regionale nieuws in de Ronde Vener, dat de lezers in het tweede kwartaal van 1940 onder ogen kregen, verschilde niet zo heel veel van de voorafgaande edities. De onzekerheid nam weliswaar toe, maar "de inhoudelijke lading", die ik in de krant dacht terug te kunnen vinden in de aanloop naar de Meidagen, bleef beperkt tot slechts een handvol redactionele aankondigingen. Van onderschatting echter was geen sprake, waakzaamheid bleef geboden.

De plaatselijke Hermandad

De plaatselijke Hermandad nam daarbij het voortouw. Dit viel op te maken uit een artikel dat kopte "Men is gewaarschuwd." Je kon dus, wanneer in dit geval het achterlicht niet brandde, bij aanhouding je nimmermeer beroepen op "Da's effe lekker, dat wist ik niet". Een ander delict gold het ontbreken van het verfoeide rijwielplaatje, dat volgens wetgeving vast moest zitten aan het rijwiel of zijn vastgenaaid aan de jas. Op het niet in bezit hebben van het plaatje, dan wel los in de portemonnee, stond een boete van fl. 0,50 per overtreding. Zware verkeersovertredingen kwamen, zoals gebruikelijk was, voor de kantonrechter, vermoedelijk met de bedoeling een voorbeeld te stellen plus een vermelding in "het stinkerdje". Zoals de heren D.v.d.V. en Th.M. overkwam. Beiden werden veroordeeld tot een boete van fl. 3,00 of twee dagen hechtenis, wegens het rijden op een afgesloten weg. Rechercheren was en bleef echter het echte werk. Het kwam niet vaak voor, maar toch. Dit keer was er ingebroken in de kleed- en consumptieket van de v.v. Stormvogels. Bij aankomst werd vastgesteld dat er niet zo heel veel te halen was geweest en dat de slechterik "slechts" vertrokken was met het meenemen van wat kalkkrijt en verbandmateriaal. Vermeldenswaardig genoeg werd afgesloten met het overbekende "het onderzoek loopt".

Het dagelijks leven

Het dagelijks leven stond verder in het teken van eerder afgekondigde regelgeving en gedragsregels en die werden bewaakt met onaangekondigde controles. Zo werd melding gemaakt van invallen bij een aantal veehouders in Mijdrecht en Wilnis, tegen wie proces-verbaal werd opgemaakt omdat men zich niet had gehouden aan voorschriften die weergegeven waren in de Hamsterwet. Diverse partijen rijst, die men teveel op voorraad had, werden in beslag genomen en zouden verbeurd worden verklaard. Ook ten aanzien van de verplicht gestelde verduistering mankeerde nogal wat tijdens een controle op - zo maar - een zaterdagavond.

"Wat moet ik dan?" zullen de aangesproken winkeliers zich hebben afgevraagd. Burgermeester Padmos vond het na talrijke waarschuwingen blijkbaar welletjes en

kondigde een sluitingstijd af voor de zaterdagavond om 21.30 uur. De noodzaak daarvan werd echter duidelijk toen de eindredacteur verwees naar een tweede granaatslag in het buurtschap Blokland, die recentelijk bij G.

van Eijk een gapend gat in het wegdek had achtergelaten. Niet helemaal te doorgronden was het bericht over het feit waarom er zondig twee nieuwe veldwachters, de heren Carsjes en Kooman, een standplaats kregen in Vinkeveen.

Hulpdiensten

Hulpdiensten, louter samengesteld uit vrijwilligers, waren - net als nu het geval is - een onmisbare schakel in het plaatselijk gebeuren. De honorering bleef over het algemeen beperkt tot het welbekende schouderklopje. De schijnwerper kwam pas aan bod als er wat te vieren was, zoals in september 1939. Toen bestond het brandweerkorps vijftien jaar. Een passend huldebetoen leek dus gerechtvaardigd, maar kon niet plaatsvinden omdat net de mobilisatie werd afgekondigd. Een goede, tweede gelegenheid deed zich eind maart voor, tijdens de jaarvergadering. Bij monde van ceremoniemeester M. van der Vaart werd scheidend brandweercommandant Van der Helm in het "enveloppe met inhoud zonnetje" gezet. Namens de burgerij werd een sirene voor de autospuit aangeboden en de burgermeester bood het korps een subsidie aan van fl. 100.

Een andere algemene vergadering vond plaats op woensdagavond 3 april. Daar kwam de vrijwillige burgerwacht Mijdrecht bijeen, om uit de 113 leden een

nieuw bestuur te kiezen. Voorzitter werd J. van Walraven, W. Sohl secretaris en C. Groot werd benoemd tot penningmeester.

De werkgelegenheid

De werkgelegenheid in de regio bleef achter en wilde maar niet op gang komen. Voor de polder Wilnis Veldzijde bestonden plannen om op grote schaal gebruik te gaan maken van verplichte werkverschaffing. In Vinkeveen was men wat verder, daar was men begonnen met baggerwerkzaamheden voor de aanleg van de weg door de plassen. Anderen, die wel werk hadden, moesten het soms verder van huis zoeken. Zoals J.V. uit Mijdrecht, die in Utrecht tijdens zijn werkzaamheden een zware ijzeren grijper op zijn hoofd kreeg. Bloedend als een rund werd hij met grote spoed naar het ziekenhuis overgebracht. Na verbonden te zijn, keerde hij terug op het werk om daar zijn fiets op te halen en vervolgens met witte tulband - duidelijk herkenbaar in het groene landschap - terug te peddelen naar Mijdrecht. Maar elders wilde het wel eens haperen, zoals bij beurtschipper P. van Rooijen. Op 6 april 1940 wilde hij een inham bij een boerderij invaren, toen de mast van zijn schip in aanraking kwam met een overhangende elektriciteitsdraad. Een staalraad van de mast brandde door en kwam met de giek naar beneden boven op het elfjarige schippersknechtje De Heus. De toevallig passerende Dr. Martini trof hem in zorgwekkende toestand op het dek aan en wist hem te stabiliseren.

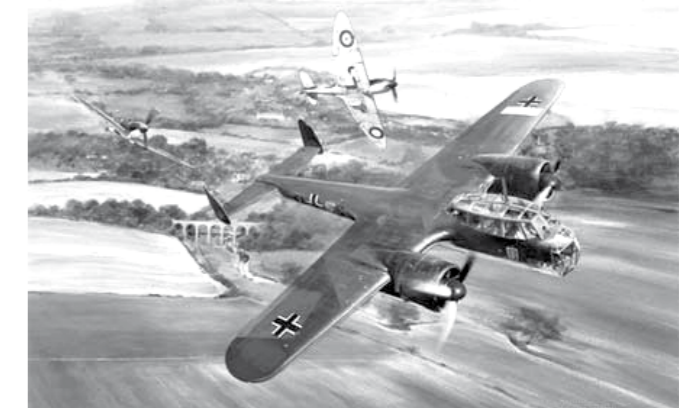
De korte berichten

De korte berichten ontbraken ook deze keer niet. Zoals over het voorval op woensdag 24 april, toen er een hevig onweer losbarstte, met een drietal inslagen in Vinkeveen. Daarbij ging de schuur van veehouder Fokker in vlammen op. Er kwamen niet alleen 7 koeien, 18 varkens en enige kalveren om in de vlammen, maar ook de raskonijnen, kippen en kuikens van rijksveldwachter Segers die hij daar had gehuisvest. Aan de Groenlandsekade trof de bliksem een aantal riethopen, nabij het huis van Griffioen en ook was er een inslag aan de Zuwe, waar 20.000 turven in vlammen opgingen. Er was sprake van grote verslagenheid bij het overlijden van C.H.J. Lutz, oud hoofdonderwijzer van de R.K. Jongensschool in Vinkeveen. Geheel andere gevoelens waren er een week later, toen Concordia in de muziektent een concert gaf ter gelegenheid van de verjaardag van H.K.H. prinses Juliana. In Mijdrecht viel er ook wat te vieren bij het twaalf en een half jarig dienstverband van L. Immerzeel in dienst van drukkerij Verweij. Blijdschap zal er geweest zijn bij G. Verboom, die slaagde voor zijn examen vakbekwaamheid Bakkersbedrijf. Net zoals dat het geval was bij Grada Verheggen en Rie Oostrom die hun diploma Costumière behaalden aan de R.K.

Naaischool en bij Tinie Bosman en To Veerhuis die slaagden voor hun akte Lingerie.

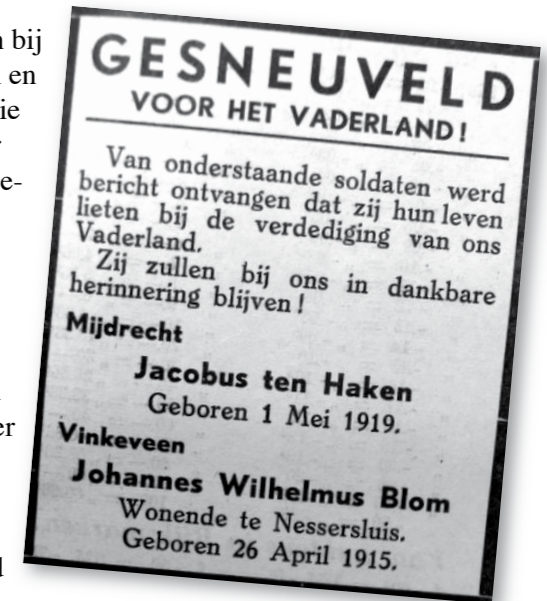
De Burgemeester van Mijdrecht maakt bekend dat de Minister van Binnenlandse Zaken machtiging heeft verleend tot toepassing van de Artikelen 8 en 18 der luchtbeschermingswet en dat mitsdien door hem onmiddellijk kan worden overgegaan tot het in gebruik nemen van eigendommen en tot het in bezit nemen van gebruiksartikelen.

Mijdrecht 10 mei 1940 w.g. I. Padmos

Het werd ernst

Op vrijdag 10 mei werd rond 04.30 uur een Dornier 17 Z (een Duits bombardementsvliegtuig) door een Nederlands jachtvliegtuig in brand geschoten. Het stortte neer nabij de Mijdrechtse Dwarsweg. De vierkoppige bemanning wist zich te redden met valschermen en werd korte tijd later in de gemeente Noorden gevangen genomen. Twee koeien van veehouder C. Broer worden gedood door de rondvliegende brokstukken. Onzekerheid alom in de week die volgde. Zelfs de lokale krant moest het antwoord schuldig blijven, want er verscheen op 17 mei geen "Ronde Vener". De klap was hard aangekomen, maar dat weerhield haar lezers er niet van om spontaan een inzameling te houden voor de vele slachtoffers in het zwaar getroffen Rotterdam. De collecte leverde een bedrag van fl. 178,47 op, waar o.a. worst en gehakt voor werd gekocht. Maar dan herpakt men zich en gaat weer over tot een "aangepaste orde" van de dag. Men schikte zich in de omstandigheden, zoals viel op te

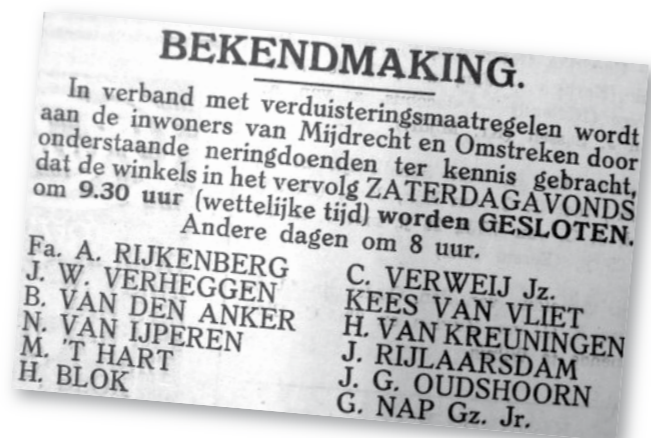
maken uit de afgekondigde Distributie mededelingen. Op vertoon van de grijze - reeds uitgereikte - distributiestamkaart konden ingezetenen waarvan de familienaam begon met de letters A-K op maandag 27 mei hun bon- en broodbonboekjes komen afhalen. Anderen mochten dat 's anderendaags in ontvangst komen nemen. Einde juni stortte opnieuw een vliegtuig neer. Dit keer een Bristol Blenheim nabij "de Plashoeve".

De burgerlijke stand

(uit de Ronde Vener van eind april 1940)

Mijdrecht

Ondertrouwd: Franciscus Johannes Blommestijn, 32 jr. met Margaretha Maria Andriessen, 24 jr., Johannes Cornelis van Wijk, 25 jr. met Johanna Elisabeth Maria van Hees, 25 jr., Nicolaas van den Heuvel, 24 jr. met Anna Petronella Veerhuis 20 jr., Jan Abraham van 't Hul, 23 jr. met Dirkje Sloesarwij, 24 jr., Arie Rijlaarsdam, 24 jr. met Willemijntje van der Horst, 22 jr.
Overleden: Alida Theodora van den Berg, 5 mnd., d. van L. van den Berg en A. Th. Brouwer.

Na de capitulatie

Na de Nederlandse capitulatie en het vertrek van de laatste Franse troepen was heel Nederland bezet. De Nederlandse regering had bij haar vertrek alle bevoegdheden overgedragen aan generaal Henri Winkelman. Dit was maar van korte duur, want op 29 mei 1940 werd de Oostenrijker Arthur Seyss-Inquart benoemd tot rijkscommissaris. Om ideologische redenen had Hitler gekozen voor invoering van een Duits burgerlijk bestuur, omdat hij de Nederlanders beschouwde als een "verwant broedervolk". Maar hoe ga je daar dan verder mee om? Klaarblijkelijk had een plaatselijke recensent daar ook zo zijn gedachten over in de Ronde Vener van 24 mei 1940.

(citaat)

DE PLASSEN LOKKEN - Mede door het zeer fraaie weer begon het Zondag j.l. weer een gezellige drukte te worden op de mooie Vinkeveense plassen. Vele militairen gingen er met bootjes op uit, zodat het seizoen weer goed inzette. Het is te hopen dat de toestand zich dermate ontwikkelt dat het mogelijk is dat vele vreemdelingen dit seizoen in Vinkeveen door zullen brengen.

Vinkeveen-Waverveen

Geboren: Willem Hendrik, z. van Nic. Oudshoorn en P. van Kreuningen.
Ondertrouwd: Everardus Driehuis, 32 jr. met Anna Margaretha van Eijk, 31 jr.
Getrouwd: Johannes Gerardus Albers en Wilhelmina Maria Aarsman.
Overleden: Gerrit Kroon, 77 jr. echtgenoot van C.A. Venema.

Wilnis

Geboren: Jannetje, d. van J. Nap en J. den Hertog, Pieter, zn. van D. van der Vaart en A. Stoof.
Overleden: J. C. Alewijn, echtg. van P. Kooiman 69 jr., M. Kijzer, echtg. van C. den Besten 69 jr.
Ingekomen: W. Stoppenbelt uit Vleuten, C. Boer uit Weesperkarspel, J.G. Roeleveld, N Amstel.
Vertrokken: A. Neuteboom naar Kamerik, M. Röling naar Vinkeveen.

Surfen op het web

Door Jaap Meulstee

Het wereldwijde web is een onuitputtelijke bron van informatie. In ons kwartaalblad willen we met enige regelmaat wijzen op mogelijk interessante sites voor geschiedenis-liefhebbers. Deze keer starten we met de pagina van het historisch nieuwsblad: www.historischnieuwsblad.nl

Geschiedenis is fascinerend, beklemmend, soms onthullend, soms verbijsterend. Mocht uw historische interesse zich niet beperken tot onze regio alleen, dan is de site van dit tijdschrift een mooie opstap naar veel extra geschiedenskennis. Op deze site treffen we ook een uitgebreide nieuwspagina aan met tientallen berichten over vele uiteenlopende onderwerpen. Van Maarten van Rossem tot ex-minister Zalm, van de Grote Geschiedenisprijs tot het Nationaal Historisch Museum. U vindt de laatste berichtgeving hierover makkelijk toegankelijk terug.

Evenementen, lezingen en tentoonstellingen worden uitgebreid aangekondigd onder het kopje Agenda. Er valt heel veel te bezichtigen in geschiedenisverband.

Wilt u iets meer weten over bepaalde historische personen? Dan is de site www.everyoneweb.com/historischepersonen voor u wellicht interessant. Ook hier kwamen wij bij toeval, simpel doorlinkend, op terecht. Willem van Oranje, Filips II, Napoleon en Bonifatius zijn maar enkele namen uit de reeks hier beschreven personen. Al zult u via Google natuurlijk heel veel meer kunnen vinden.

Een andere mogelijkheid om uw honger naar vroeger te stillen is de site: www.alledaagsarchieef.nl

Dagelijks nieuws uit vele belangrijke archieven. In directe aansluiting op bijvoorbeeld de in de Proosdijkoerier zeer gewaardeerde rubriek van Stef Veerhuis "Dorpsgenoten". U kunt lezen over "boetes voor Meppelse bierstekers", "karren en kruiwagens bij overstromingen" of "Brabantse buien in dialectvarianten". Smullen!

Het archief van de site geeft uitgebreid inzicht in ooit gepubliceerde artikelen in het blad. Delen hiervan kunt u terug lezen en oude nummers zijn veelal nog te bestellen. Ook de uitgebreidere dossiers over reizen, jeugd en gezin, de monarchie en piraterij, om maar een paar voorbeelden te noemen, zijn moeiteloos in te zien.

Rekkelijken tegenover preciezen: remonstranten en contra-remonstranten

Door Jan Rouwenhorst

De redactie heeft van de heer Fons van Wieringen uit Den Haag een uitvoerig en gedetailleerd artikel ontvangen, waarin Anthoni Pietersz van Wieringen de hoofdpersoon is. Hij is voor het midden van de 17e eeuw schout te Waverveen.

Voor een goed begrip van het ingestuurde verhaal schetst de redactie eerst de achtergrond van die tijd, waarin zich een confrontatie voordoet, die Fons Van Wieringen belicht. De redactie is zich er van bewust dat dit het regionale kader overstijgt. De bijdrage van de heer Van Wieringen zal - gezien de omvang - in opeenvolgende edities worden geplaatst op basis van een redactionele bewerking.

De tweede helft van de 16e eeuw kenmerkt zich door “de Opstand” tegen de Spaanse koning Filips II, die dan ook landsheer van de Lage Landen is. Hij streeft naar een “modern”, centraal bestuur, dat moet leiden tot grotere bestuurlijke, juridische en economische eenheid. En daarin past een strikte afdwinging van “eenheid van geloof”: een monopolie voor de rooms-katholieke “moederkerk”. Tegen die bevoorrechte positie van die rooms-katholieke kerk en de wantoestanden binnen die kerk is al onder het bestuur van zijn vader Karel V veel protest. In dat verband zijn Maarten Luther - en later - Jean Calvin geen onbekenden.

De feitelijke protesantisering van Nederland valt samen met de succesvolle overvallen van de watergeuzen, die vanaf 1572 veel Hollandse steden voor de prins van Oranje weten te winnen. Wie kent niet “Den Briel”?

Bijna altijd volgt de toepassing van een tactiek met een herkenbaar patroon: een gewapende minderheid dwingt de vrije uitoefening van de gereformeerde (lees calvinistische) eredienst af en de katholieke eredienst wordt verboden. Onteigende katholieke kerken en kapellen worden toegewezen aan de calvinisten. Daarbij worden geweld en intimidatie niet geschuwd. Maar ondanks de bevoorrechte positie van het calvinisme en de gereformeerde eredienst is er in De Republiek nooit sprake van een protestantse staatsgodsdienst. De plaatselijke bestuurders hebben er veelal geen moeite mee om oogluikend andere religies toe te staan, ondanks protesten van streng gereformeerde dominees.

De kerkelijke organisatie van de gereformeerden verschilt sterk van de hiërarchie van de rooms-katholieke kerk. Het toezicht op het kerkelijk leven - hand-

Executie van Johan van Oldenbarnevelt in 1619.

having van zuiverheid in de leer, uitoefening van tucht, onderwijs en armenzorg - wordt geregeld door een zogeheten classis. Dat is een regionaal verband van dominees en kerkenraden. Ieder mannelijk kerklid is verkiesbaar voor de kerkenraad. Elke plaatselijke gemeente vaardigt de eigen predikant en enkele leden van de eigen kerkenraad af naar een regionale classis. Meerdere classes zijn verenigd in een provinciale synode. Die gewestelijke vergadering kan overigens alleen maar besluiten nemen, als die in overeenstemming zijn met de politieke belangen en opvattingen van de Gewestelijke Staten. Het is van belang om te beseffen dat het dorp Waverveen deel uit maakt van het geweest Holland en kerkelijk gezien onder de classis van Amsterdam valt.

Boven de provinciale samenkomst van classes staat de Nationale Synode, die door de Staten-Generaal bijeen kan worden geroepen, zoals dat gebeurt in 1618-1619 te Dordrecht. Daar wordt dan klaarheid gebracht in de officiële gereformeerde kerkleer.

Aanvankelijk ontbreekt het de meeste voorgangers aan

Gravure van Johannes Uytenbogaert.

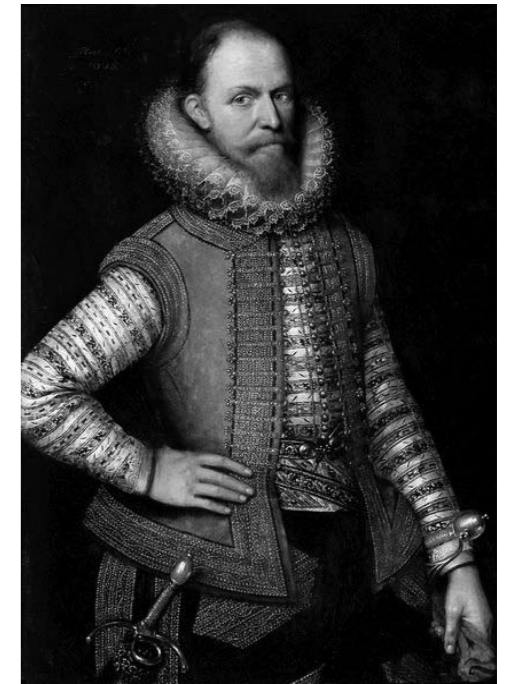
een behoorlijke theologische opleiding. Een deel van de predikanten trekt rond en heeft een achtergrond als (voormalig) pastoor of kloosterling. Anderen zijn “leken” - zoals ex-schoolmeesters - die kunnen lezen en schrijven en die door hun bijbelkennis en de gave des woords als predikant worden aanvaard. Een groot deel van hen komt zelfs uit de Zuidelijke Nederlanden. Weliswaar is er sinds 1575 een theologische faculteit in Leiden, maar pas vanaf het begin van de 17e eeuw neemt het aantal universitair geschoolde predikanten toe.

Er ontstaat dan interne oneenigheid tussen de “rekkelijke” Arminius en de “precieze” Gomarus over de vraag: “Hoe ver strekt zich Gods voorbeschikking uit over de mens?”

De gomaristen benadrukten dat het alleen aan God is om te bepalen of iemand gered wordt of tot de eeuwige ondergang is gedoemd. De arminianen verwerpen die opvatting van “uitverkiezing” en zien ruimte voor de individuele mens om zelf een eigen keuze te maken voor een verwerping of een aanvaarding van Gods genade.

De professorenruzie groeit uit tot een heftige, kerkelijke twist. Als Arminius in 1609 overlijdt, neemt Johannes Uytenbogaert, die hofpredikant is van prins Maurits, de fakkel over. De aanhangers van Arminius overleggen - aangevoerd door Johannes Uytenbogaert - aan de Staten van Holland een nota, destijds aangeduid als “remonstrantie”, waarin ze hun “rekkelijke” ideeën uiteenzetten. Hun “precieze” tegenstanders dienen een

tegennota in: de contra-remonstrantie. Het is in de tijd van het zogeheten Twaalfjarig Bestand (1609-1621), waarin de strijd tegen de Spanjaarden tijdelijk “gestopt”. Is het toevallig dat tijdens die wapenstilstand de godsdienstige tegenstellingen juist verscherpen?

Prins Maurits 1567-1625.

De kerkelijk Synode van Dordrecht, de stadhouder prins Maurits en de Staten van Holland kiezen partij voor de strenge opvatting van de contra-remonstranten. De politiek leider van de gematigde remonstranten, raadspensionaris Johan van Oldenbarnevelt, wordt zelfs veroordeeld wegens hoogverraad en in 1619 onthoofd. De eerder genoemde “rekkelijke” (remonstante) hofprediker Johannes Uytenbogaert valt in ongenade bij de stadhouder. Hij vlucht het land uit en keert pas terug na het overlijden van prins Maurits (1625). Rembrandt portretteert Uytenbogaert in 1633 en dat schilderij maakt deel uit van de collectie van het Rijksmuseum. Het museum Boijmans van Beuningen bezit een gravure van de predikant, die op verzoek van Maurits in het Frans sprak tijdens de kerkdienst.

Overigens blijven veel rekkelijke voorgangers binnen de gereformeerde kerk actief. Maar een aantal wordt officieel uit het ambt gezet, terwijl anderen onder druk worden gezet en bedreigd met vervolging indien ze volharden in hun rekkelijke opvattingen. Dit geldt ook voor andere overheidsfunctionarissen, zoals de schout van Waverveen ondervindt.

Geraadpleegde literatuur:

De kogel door de kerk? De Opstand in de Nederlanden en de rol van de Unie van Utrecht, S. Groeneveld e.a. 1979.

Illustraties:

www.hethuisvanoranje.nl

Anthoni Pietersz van Wieringen, schout te Waverveen (1637-1649):

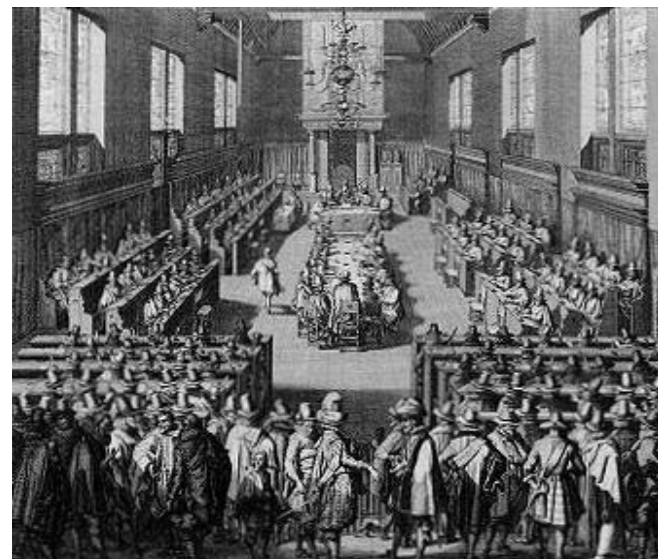
Gereformeerd of remonstrants?

Door Fons van Wieringen

In 1610 formuleert een aantal predikanten bezwaren tegen de leer van de Gereformeerde Kerk in een 'verweerschrift' of 'remonstrantie'. De mens heeft bij de remonstranten een zekere invloed op zijn eeuwige bestemming. De contra-remonstranten vinden dat de mens geen invloed heeft op zijn eeuwige bestemming. Tussen de remonstranten en hun opponenten ontstonden felle discussies.

Beroering

Omdat het geschil tussen de remonstranten en de contra-remonstranten de jonge Republiek geen goed deed, werd in 1618 een algemene kerkvergadering gehouden: de Synode van Dordrecht.

Synode te Dordrecht.

De Synode steunde in grote lijnen de visie van de contra-remonstranten. Prins Maurits koos in 1619 voor de contra-remonstranten. Remonstrantse predikanten konden daarna kiezen: zich aansluiten bij de hoofdstroom, uitwijken of ondergronds gaan.

In 1619 stichtte een groep van uitgeweken remonstrantse predikanten, onder leiding van Johannes Uytendogaert, in Antwerpen de Remonstrantse Broederschap. Gaandeweg werden de remonstranten weer geaccepteerd in de Republiek. Maar van een geheel vrije godsdienstkeuze was geen sprake. Meer dan twintig jaar later kon de overgang van een schout naar de remonstrantse geloofsopvatting in een dorp nog heel wat beroering brengen.

In 1645 maakte de schout van Waverveen bekend zich af te wenden van de gereformeerde kerk en remonstrant te worden.

Classis

Een beslissing waar de plaatselijke predikant zich

tegen verzetten en daarom de hulp inriep van het kerkelijk afdelingsbestuur, de classis, van Amsterdam. De verhouding tussen de gereformeerde en remonstrantse kerken en het lokale bestuur was ook jaren na de Dordtse Synode nog niet zodanig dat een dergelijke

Kaart van Rijnland 1687, met Waverveen.

overstap zonder problemen kon plaatsvinden. Vier jaar lang - tot aan zijn overlijden in 1649 - werden predikanten naar de Waverveense schout gezonden om hem op andere gedachten te brengen. Een overstap naar een andere geloof was geen private zaak voor een schout. Anthoni Pietersz van Wieringen was de zoon van Pieter Anthonis en Stijntgen Anthonisdr te Nieuwkoop. Hij was secretaris van Nieuwkoop en Mijdrecht en vanaf 1637 schout van Waverveen. Anthoni (Theunis) Pietersz van Wieringen - gehuwd met Dirckgen Pieters van den Bos - was vanaf 1626 secretaris van Waverveen en tevens was hij notaris. Protocollen zijn van hem niet bewaard gebleven, evenmin als een oud archief van Waverveen. De afbranding van het dorp door de Fransen in 1672 zal hieraan mede schuld zijn. Als secretaris van Waverveen werd hij - samen met zijn vrouw - op 9 november 1626 aangenomen als lidmaat van de gereformeerde kerk en op 2 mei van het jaar daarop als ouderling bevestigd.

Drie dagen dronken

Blijkbaar belette het ouderlingschap hem niet om af en toe stevig te drinken. In 1629 werd hem de toegang tot het Avondmaal ontzegd wegens "de openbare schandale en ergemisse die hij de gemeijnte hadde gegeven door sijne overdadige dronckenschap, drie dagen aen een met groote opspraecke gepleegt". De secretaris zou de kerkelijke maatregel met begrip hebben aanvaard en deze werd al na enkele maanden ingetrokken. In april 1630 werd Anthonis Pietersz tot diaken gekozen, terwijl hij in april 1634 als ouderling in de kerkeraad terugkeerde. Op 25 december 1635 is "Anthoni Pietersz secretaris ende ouderlingh om sijn menichvuldige dronckenschap" opnieuw de toegang tot het Avondmaal ontzegd. Hij bleef overigens wel aan als ouderling en was dat ook in de jaren 1637, 1638, 1642, 1643, 1644 en 1645.

Afgezien van zijn alcoholprobleem was hij een gewaardeerd lid van de kerkgemeenschap. Zelfs zodanig dat hij werd afgevaardigd naar de synode in Alkmaar (1638) en naar de synode in Enkhuizen (1642). Hij kreeg zijn instructies mee voor de vergaderingen, kweet zich vlijtig van zijn taak en keerde daarna terug naar Waverveen.

De dominee van Waverveen

Wilhelmus Henricides van Wijck is in Waverveen predikant van 1631 tot 1653. Volgens Arie Bloed heeft hij zich vooral ingespannen om de uitoefening van het katholieke geloof te bestrijden. Daarnaast heeft hij de inkomsten voor de kerk beter opgezet.

De inkomsten kwamen voor een deel uit tolheffing. In 1634 gingen de Staten van Holland akkoord met een tolheffing op de doorvaart door de Bijleveldse Brug. Er was nu geld om bijvoorbeeld een betere behuizing te realiseren voor de dominee. Op 11 februari 1639 betreft de predikant het grote stenen huis, met twee gevels voor aan de dijk. De woning moest wel eerst worden opgeknapt, want een predikant moet behoorlijk wonen. Het kwam goed uit dat het huis van de vorige schout beschikbaar was gekomen. De aankoop vond plaats in samenspraak met de heer Anthoni Oetgens, ambachtsheer van Botshol, Ruijghe Wilnis, Waveren en burgemeester van Amsterdam en Anthoni Piethersz van Wieringhen, notarius publicus en schout tot Waverveen. De predikant zelf noteerde dat hij aangespoord is om hier mee tevreden te zijn, De aankoop en verbouwing kostten veel geld en kon de gemeente dat wel opbrengen? De predikant en de schout waren het blijkbaar eens over de bijdrage aan het huis van de predikant. De schout hield de financiën bij in overeenstemming met de predikant, maar tegen de zin van de diakens. Er ontstond discussie over de vraag welke kerkelijke middelen mochten worden besteed aan het huis van de dominee. De aflossing voor de aankoop en verbouwing van de pastorie drukten op

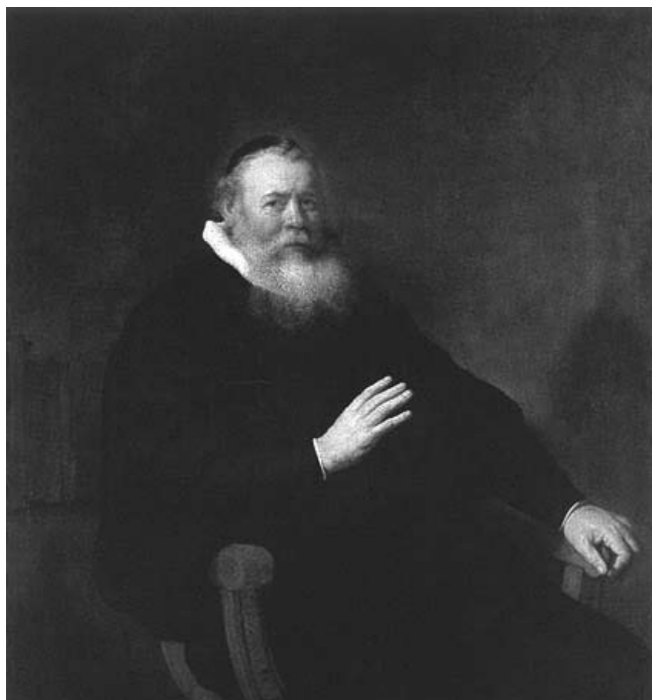
Kerk in Waverveen in 1790.

de gemeentekas. Mocht de armenkas, de gelden van de diaconie, daarvoor worden gebruikt?

Ruzie en verzoening

Predikant en schout stonden hier tegenover twee diakens. Wie mocht beslissen over het gebruik van deze middelen? Aan wie behoorde de sleutel van de geldkist? De predikant fulmineerde vanaf de kansel tegen de twee diakens die de middelen niet aan de woning van de predikant wilden besteden. Vanaf het preekgestoelte werden ze door de predikant tot de orde geroepen. De ruzie liep zo hoog op dat de diakens weigerden het Avondmaal met de predikant te delen. De classis Amsterdam - waar Waverveen deel van uitmaakte - werd zelfs ingeschakeld.

De classis deed onderzoek en verweet enerzijds de predikant dat hij zo op het geld was, dat hij de diakens had zwart gemaakt en uitgesloten van de geestelijke zorg. Maar anderzijds zouden de diakens ook niet altijd juist gehandeld hebben, bijvoorbeeld door deze kerkelijke zaak ter kennis te brengen van de heer van Waveren en van de baljuw. En daarom "Sijn de partijen ter wedsijden tot vrede vermaent ...". De classis vond dat de dominee zich voorzichtiger moest gedragen en dergelijke zaken behoorde aan te melden. Maar van een echte verzoening is echter geen sprake. De classis wees twee predikanten aan die de voortsluimerende ruzie tot een goed einde moesten proberen te brengen. Het zijn de voorgangers Eleazarus Swalmius en Simon Wilmerdoncx. Eleazarus Swalmius - geboren in Rhooen in 1582 - was predikant te Amsterdam in de jaren 1622-1652. Hij wordt niet gezien als een vooraanstaand theoloog, geschriften heeft hij niet nagelaten. Hij stond met zijn beide broers, Arnoldus en Henricus, vooraan in de strijd tegen de remonstranten. Hij behoorde tot een uitgebreide predikantenfamilie en zijn drie zonen waren eveneens predikant.

Rembrandt, Eleazer Swalmius 1637.

Simon Wilmerdoncx is nog minder bekend: hij is geboren te Middelburg en overleed in 1670. Beide dominees deden verslag op de classisvergadering van 4 juni 1640 en berichtten dat ze met beide partijen uitgebreid hebben gesproken en aangedrongen hebben op verzoening. De beschuldigingen ter kennis gebracht van de ambachtsheer van Waveren worden als onjuist beoordeeld, maar dominee Van Wijck zal zich moeten inhouden.

De in het geschrift aan de de heer Oetgens van Waveren geuite beschuldigingen aan het adres van de schout en de predikant werden onterecht geacht. De schout Antonis Pietersz werd onschuldig bevonden aan de aantijging dat hij samen met predikant Van Wijck herhaaldelijk geprobeerd zou hebben om honderd gulden uit de Armenkas te halen en te besteden aan de verbouwing. De diakenen hadden dat in hun berichtgeving aan de Heer van Waveren getypeerd als “hondert gulden in’t water te werpen ende te vermorsen”. De diakens gaven toe met “de penne des secretarij te scherp gegaen te sijn”. De schout verklaarde hiermee tevreden te zijn. Zekerheidshalve werd de predikant geadviseerd aan dit alles geen ruchtbaarheid te geven en “geen nieuw vuur te ontsteken”.

Op 26 maart 1644 wordt Anthoni Pietersz met veel instemming nogmaals tot ouderling gekozen vanwege zijn bijzondere bekwaamheid.

Afvallige schout

In 1645 vindt Anthoni Pietersz de predikant van Waverveen en de classis van Amsterdam op zijn weg als hij besluit zich af te keren van de gereformeerde kerk en over te gaan naar de remonstrantse kerk in Nieuwkoop.

Het verschil tussen gereformeerden en remonstranten betrof niet alleen een inhoudelijk godsdienstig verschil. Het ging ook om een bestuurlijk verschil. In 1645 was het een kwart eeuw geleden dat prins Maurits in 1619 de zijde van de contra-remonstranten koos en ingreep in de bestuurlijke organisaties. De gereformeerden vormden de publieke kerk en voelden weinig voor een tweede publieke kerk. Katholieken, lutheranen en remonstranten werden gedoogd, maar mochten geen pretentie hebben de publieke kerk te willen worden.

Probeerden de remonstranten zelf het gezag in handen te krijgen? Sympathie voor dichter bij het katholicisme staande theologische opvattingen was al gauw verdacht. Remonstrants en Spaansgezind waren dat wel verschillende zaken?

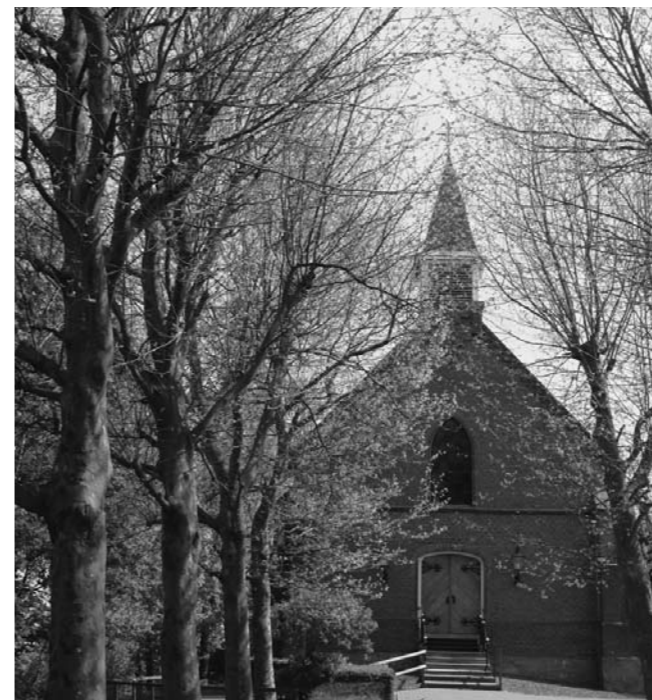
Voor Waverveen zal dat niet anders zijn geweest, Predikant Wilhelmus van Wijck deed zijn best de grote groep katholieken het leven moeilijk te maken en nu kwam uit eigen kring een nieuw gevaar: de remonstranten. De predikant had tot aan 1645 blijkbaar weinig problemen ondervonden in de relatie met de overheid, in casu de schout.

In 1645 hield de schout het echter voor gezien en besloot over te stappen naar de remonstranten in Nieuwkoop. Maar zo gemakkelijk ging dat niet. De Waverveens predikant activeerde de classis en deze zond enkele predikanten naar Waverveen om de schout te weerhouden van de “overstap”. De overgang van de de schout van Waverveen heeft - zo stelt de plaatselijke geschiedschrijver Arie Bloed - ongetwijfeld een diepe indruk gemaakt op de plaatselijke gemeente. Dat valt af te leiden uit de ongebruikelijke bewoordingen, waarmee de predikant de verkiezing van een nieuwe ouderling in april 1646 optekende: “in de plaatse van de affgaanden, ja ogh ogh lasi! [helaas], afgevallenen ouderlingh Anthoni Pieters”.

Het rechte pad

Op 17 juli 1645 meldde de dominee in de vergadering van de classis Amsterdam dat de schout van Waverveen, voordien ouderling, overstapt was naar de remonstranten. Wat moet hij nu doen? Het was duidelijk dat de schout op het rechte pad moest worden gehouden. Predikanten van nabijgelegen plaatsen zullen daarbij behulpzaam zijn.

De classis van Amsterdam belastte de dominees Rudolphus Rolandus en Johannes Oucopius met de taak om te praten met Waverveense schout. Johannes Oucopius (ca. 1584-1648) was sinds 1612 predikant te Mijdrecht. Oucopius kreeg van de classis nogal eens opdrachten als er ergens problemen of ongeregelheden waren. Ten tijde van de opdrachtverlening was zijn gezondheid niet al te best. Eind 1648 overleed hij. Van de predikant Rudolphus Rolandus zijn geen gegevens bekend, wel van de in de tweede instantie door de

Kerk in Waverveen, gebouwd in 1887.

classis ingezette dominee Timotheus Rolandus. De tocht naar Waverveen was niet succesvol, bij de schout waren enige lieden uit Nieuwkoop op bezoek en zelfs een “Arminaanse” ouderling. De gereformeerde predikanten hadden geen zin om met deze personen een vruchteloos debat aan te gaan. Onverrichter zake keerde men terug. In de classisvergadering rapporteerde dominee Rudolphus Rolandus dat ze van de Waverveense dominiee Van Wijck hadden begrepen dat die samen met de Mijdrechtse predikant Outcopius “den schout van Waverveen meermaals aangesproken hadden zonder iets op hem te winnen.”

Een “lettertjen”

De echtgenote van de schout, Dirckgen Pieters van den Bos, sprak wel met dominee Rudolphus. Ze zou te kennen hebben gegeven dat er nog enige hoop was op voorwaarde dat men haar man “zacht en vriendelijk” behandelt. En zo werd besloten dat men “een lettertjen aan hem zal schrijven, en hem vriendelijk vermanen (= aansporen, red.) onze gecommiteerde (van bovenaf gestuurde toezieners, red.) te worde te staan mitsgaders (= bovendien, red.) hem keus te geven, ofte dat hij hier in Stadt kome, ofte dat hij de (...) gecommiteerde te Waverveen verwacht”.

Om de visitaties uit te voeren, was het wel nodig dat de wegen begaanbaar waren. Maar “gedurigh quaedt weeder” (= aanhoudend slecht weer, red.) belette de tocht naar Waverveen. Toch was sprake van urgentie, want de Waverveense predikant “verklaert, dat het met den schout voornoemt hoe langer hoe erger wordt: ende weinich apparentie (= waarschijnlijk, red.) is van hem te connen spreekken: door dien (= omdat, red.) hij meestentijdt absent, en dickwils in de herberge is.”

Kerk in Waverveen, gebouwd in 1887.

Het viel de dominees - belast met de missie naar Waverveen - niet mee: de schout gaf geen thuis als de heren hem willen spreken. Dominee Van Wijck zag geen wending ten goede, eerder ging het van kwaad tot erger.

Waarschijnlijk daarom werd er een zwaardere delegatie ingezet: de predikanten Rudolphus Petri en Timotheus Rolandus.

Hierover wordt bericht in de volgende editie van De Proosdijkoerier.

Illustraties:

Synode van Dordrecht:
www.statenvertaling.net

Kerk te Waverveen in 1790, getekend door H. Tavenier.
www.hetutrechtsarchief.nl

Eleazar Swalmius, geschilderd door Rembrandt in 1637.
<http://picasaweb.google.com>

Kaart van Rijnland van 1687 (fragment), bijlage behorend bij H. van der Linden: De Cope. Bijdrage tot de rechtsgeschiedenis van de openlegging der Hollands-Utrechtse laagvlakte, Assen (1956)

Hoe zou het geweest zijn?

Door Stef Veerhuis

Op 'n enkele toebereide suikerbiet na die, volgens zeggen, probleemloos naar binnen is gegaan, heb ik zelf geen herinneringen aan de achterliggende oorlogsjaren. Wat mij bekend is, heb ik van horen zeggen of werd mij door de media aangereikt. Het hele gebeuren krijgt echter meer lading als dit voorvallen en gebeurtenissen betreffen die om de hoek van de deur hebben plaatsgevonden. Die verhalen komen van mensen die het aan den lijve hadden meegemaakt en daarover nog konden of wilden vertellen.

Zoals bij mijn vader

Zoals bij mijn vader het geval was. Maar net als bij al die anderen, bleef het over het algemeen ingetogen en spaarzaam. Bij tijd en wijle kwam het wel eens ter sprake, maar je wist nooit zeker of deze passages zijn verhaal completeerden. Kenmerkend was wel dat er enige emotie te bespeuren was en het gesprek stokte als het pijnlijke herinneringen betrof, bijvoorbeeld aan de Hongerwinter van 1944-1945. Dan moest ik op het puntje van mijn tong bijten en mezelf dwingen hem daar niet verder naar te vragen wetende dat, net als voorgaande keren, het bij zwijgen zou blijven. Net als zoveel anderen het hebben meegemaakt, waren de verhalen die hij losliet op de vingers van één hand te tellen en die vielen, vanuit zijn optiek bezien, zeker niet in de categorie "heldendaden".

Recept - De suikerbieten afspoelen en ze hoeven verder niet schoongemaakt te worden. Opzetten, zodat ze geheel onder water staan en gaar koken (2 á 3 uur) De bieten schillen, zoals men dat doet met rode bieten, vervolgens fijnstampen, malen of raspen en van de pulp gerechten maken. Zoete pap maakt men door de pulp met water te verdunnen, het vocht te binden met aangelengde bloem, aardappelmeel of roggevlokken. Naar smaak kaneelsurrogaat of citroenessence toevoegen.

Zijn eerste herinnering

Zijn eerste herinnering aan de bezettingstijd ging terug naar juni 1942, toen er plannen gesmeed werden om te gaan trouwen. Een eigen onderkomen was er niet maar, vertelde hij, onderdak kregen ze aangeboden bij zijn schoonouders. Met als bijkomende voordelen dat een dreigende tewerkstelling in Duitsland ontlopen zou kunnen worden en dat het beperkende aanbod aan distributiebonnen wat uitgebreid zou gaan worden. De grote groentetuin achter het huis van schoonpapa grensde aan het viswater van het Zijdemeer en - zoals dat bij een slager gebruikelijk was - bood die voldoende doch tijdelijk onderdak aan kippen, Vlaamse reuzen en een varken. Nog in zijn verkeringsstijd werd al snel duidelijk dat schoonzoon in spe - als oudste uit een timmermansnest - veel kennis had van alles wat je met hout kon doen. Zo'n iemand moet je koesteren, zal

Vanaf de Rondweg in Mijdrecht bezien, de achterzijde van de lijkistenfabriek van Van der Helm.

schoonpapa gedacht hebben, daarbij denkend aan alle aanwezige houten opstallen. Een eerste noodzakelijke klus betrof het plaatsen van een schrotenwand. Om zodoende een onzichtbare kruipruimte onder het dakbeschot te creëren, waar men zich schuil kon houden tijdens een razzia. Daarna zouden nog vele hand- en spandiensten zich aandienen. Zo werd van de nood een deugd gemaakt. Het zal er mede toe bijgedragen hebben dat ze vrij aardig met elkaar door één deur konden. Ondanks het gegeven dat, als het om de politieke toestand ging, er tussen beiden een wereld van verschil bestond. Schoonpapa bleef zijn credo verkondigen, dat het nooit slechter zou kunnen worden dan hij zelf in de achterliggende crisisjaren aan den lijve had ondervonden.

Desondanks

Desondanks is het enkel en alleen tot dit verschil van mening beperkt gebleven. Het wederzijds respect voor elkaar heeft er hoogst waarschijnlijk nooit onder geleden. Dit kan worden opgemaakt uit de afsluiting van zijn relaas met het volgende voorval. Zoals wel vaker voorkwam, ging hij 's avonds na het eten nog wel eens een "noodzakelijk" rondje doen. Die keer zocht hij zijn jas aan de kapstok en vond die onder de

Personeel van de meubel en grafkistenfabriek "de Arend" en natuurlijk hopen wij op uw reacties. Wie is wie?

witte slagersjas van schoonpapa. Toen hij deze had verhangen, zal de schrik hem om het hart zijn geslagen. Want vanuit de binnenzak van die wat opengevalen jas waren heel duidelijk een tiental "Luistervinken" zichtbaar.

In de laatste "Vink", zoals dit ondergrondse verzetspamflet ook wel werd aangeduid, wordt hulde gebracht en nog eens teruggekeken op de gevaren die op de loer lagen. Vanuit de thuisbasis Uithoorn zorgden Dirk Nagtegaal (alias Piet Vink) en Jaap Bos (alias Woud) voor de aanlevering aan de vele "stille" colporteurs. Die vervolgens - op hun beurt - vaak in het duister en door wind en weer, 1250 exemplaren verspreidden in Uithoorn, De Kwakel, Mijdrecht, De Hoef, Wilnis, Vinkeveen, Baambrugge, Abcoude en Kockengen.

Over gebeurtenissen

Over gebeurtenissen en omstandigheden tijdens de bezettingsjaren in en rondom de Ronde Venen viel - in zijn beleving - slechts weinig te verhalen. Hij beperkte zich tot herhalende voorvallen die hij, net als bij anderen, had van horen zeggen. De vraag naar de dagelijks aanwezige schaarste van consumptiegoederen leverde evenmin veel informatie op. Het bleef bij: "Weet je, wij maakten van de nood een deugd en bovendien was je moeder heel creatief." Nu weten we dat dit gegeven niet zo heel veel verschilde van de distributie jaren van vóór de oorlog en "gewoon" op de

koop toe werd genomen. Het systeem van voedselvoorziening, dat onder supervisie stond van ir. S.L. Louwes, functioneerde klaarblijkelijk naar behoren. De toenemende schaarste droeg er toe bij dat met regelmaat aanpassingen, vooral in de landbouwsector, noodzakelijk waren. Het zou er tevens toe leiden dat ondanks controles en zware sancties de zwarte handel bleef toenemen.

De "Hongerwinter"

De "Hongerwinter" van 1944-1945 was één van de grootste rampen die de Nederlandse bevolking ooit aan den lijve heeft ondervonden en die zal nooit worden vergeten. Daaraan ten grondslag lagen de luchtlandingen bij Arnhem en een vanuit Londen afgekondigde algehele spoorwegstaking, die op 17 september 1944 samenvielen. Doel van deze staking was te voorkomen dat de bezetter nieuw materiaal en manschappen aan zou kunnen voeren naar de frontlinie. De geallieerden slaagden er echter niet in om een definitieve beslissing te forceren en de beoogde, snelle bevrijding zou nog zeven maanden op zich laten wachten.

Desondanks bleef de afgekondigde treinstaking van kracht. Met als direct gevolg dat de bezetter op zijn beurt besloot het binnenlands scheepvaartvervoer stil te leggen. Daardoor kwamen alle aanvoerlijnen van voedsel en brandstof naar het bezette Westen volledig tot stilstand. Toen - na heel veel redetwisten - er eindelijk een doorbraak was geforceerd, waren enkele schippers bereid om uit te varen. Maar inmiddels was het al december geworden en deed een extreem koude winter zijn intrede. Voor zo'n drie miljoen ingezetenen van de grote steden leek een helse catastrofe onafwendbaar.

Een buitenkansje in tijden van schaarste, als je geluk had mocht je bij een dorsende boer "korenaren lezen".

De schaarste aan brandstof

De schaarste aan brandstof zorgde al vanaf de eerste bezettingsjaren voor de nodige problemen. Toen daags na Dolle Dinsdag in 1944 de levering van brandstof aan de bevolking werd verboden en kort daarop de levering van gas en elektriciteit ook werd gestaakt, ontstond er een massale jacht op alles wat maar wilde branden. Ook mijn moeder ging daarin mee en haalde zo nodig een plank uit de schutting van de achterliggende dokterstuijn. Maar eens zou zoiets natuurlijk ophouden. Daarop vooruitlopend was mijn vader er in geslaagd een boom te kopen, die aan de Mijdrechtse Zuwe stond. Het moet een hels karwei zijn geweest toen de boom zich tegen middernacht krakend gewonnen gaf. Snel werden nog enige takken afgezaagd om de eerste nood alvast te ledigen en de rest zou hij dan met wat hulp daags erna ophalen. Zo gezegd, zo gedaan. Maar hij moest - daar 's ochtends vroeg weer aangekomen - constateren dat anderen, op de stronk na, voor verder vervoer van "zijn boom" hadden gezorgd.

De Zuiderkerk in Amsterdam deed in de oorlogsjaren dienst als mortuarium. Op zo maar een willekeurige dag in de hongervinter werden hier eens 120 overledenen geteld.

Het verhaal

Het verhaal dat me tot op heden nog steeds is bijgebleven, stamt uit diezelfde winter. Hij is dan werkzaam bij de lijkkastenfabriek van Arend van der Helm. Begin 1945 kreeg men de opdracht van de Gemeente Amsterdam tot levering van een "vracht wisselkisten" (kisten die niet in het graf achterbleven, maar opnieuw werden gebruikt). Tevens werd het verzoek gedaan om - aldaar aangekomen - een helpende hand te verlenen bij het kisten van de overledenen. Plaats van handeling: de leegstaande Zuiderkerk, die tijdelijk als mortuarium dienst deed. Het karig beschikbare benzinerantsoen - voor zowel de heen- als de terugreis - hield geen rekening met onontkoombare controle stops onderweg.

Tegen de avond werd Amsterdam bereikt en vervolgens moest er van de nood een deugd worden gemaakt. Want bij vertrek uit Mijdrecht was hen op het hart gedrukt om de vrachtwagen met lading vooral niet onbeheerd achter te laten. Toen ik hem nieuwsgierig vroeg waar ze die nacht dan overnacht hadden - omdat er voor mijn gevoel niet veel keuzes overbleven - wist ik vervolgens niet wat ik hoorde. Kleumend onder een paar dunne meubeldekens hadden ze besloten om nog wat te slapen in enkele doodskisten. Er was een lange stilte voor nodig om zijn kippenvel trekkend relaas van die dag daarna af te kunnen maken. Hulpverleners hadden namelijk in de dagen daarvoor vele overledenen in allerlei houdingen op straat gevonden en deze in de Zuiderkerk binnengebracht.

Het moet hen destijds dus niet alleen fysiek inspanning hebben gekost om deze geheel verstijfde lichamen te kunnen kisten. Daar werd ik me van bewust toen die ene traan - vanuit zijn ooghoek - bij hem deze trieste herinneringen opnieuw naar boven brachten.

Hebben we ooit iets echt ouds uit onze streek teruggevonden?

Bewerkt door Joop Frankenhuisen

Het antwoord is ja, maar daar blijft het ook bij. Rond 1998 zijn in het gebied rondom Vinkeveen in enkele weilanden twaalf boomstammen uit het veen opgegraven. Om een idee te krijgen van hun leeftijd en het jaar waarin ze gekapt werden, werd de Rijksdienst voor Bodemonderzoek ingeschakeld. Deze dienst gebruikt onder meer de jaarringmethode om daar achter te komen.

De jaarringen

Wij weten allemaal dat een levende boom groeit. Elk jaar wordt de stam dikker door een ring van aangroeiende cellen rondom de stam. De dikte van die laag cellen is afhankelijk van tijd en de heersende klimatologische omstandigheden. Aan het aantal ringen kan men derhalve de leeftijd bepalen. Maar dan weet je nog steeds niet in welk jaar de betreffende boom gekapt werd. Hoe kom je bijvoorbeeld achter de leeftijd van een houten balk ergens onder het dak van een oud huis? Dat kan door de gemiddelde ringbreedte van de jaarringen op die stam of die balk te meten en op te zoeken in een jaarringkalender.

Zo'n jaarringkalender wordt gemaakt door de jaarringen van levende en eerder gedateerde bomen te meten en de breedte van opeenvolgende jaarringen, samen met het jaartal, uit te zetten in een grafiek. Dan ontstaat een zogenoemde boomcurve, waarin opeenvolgende ringen corresponderen met opeenvolgende jaren. Vervolgens wordt een middelcurve gemaakt. Die ontstaat door de gemiddelde ringbreedte van een aantal bomen van dezelfde soort ook weer in een grafiek uit te zetten. Daarmee schakel je toevalligheden uit, die de ringbreedten kunnen beïnvloeden en die niets met globale weersomstandigheden te maken hebben. De bomen van waaruit die grafieken gemaakt worden, moeten dus onderling wel gedateerd zijn, anders weet je niet welke breedten bij elkaar horen. Wanneer je nu maar genoeg bomen vindt, kun je elkaar overlappende curven maken door de binnenste jaarringen van de ene boom te koppelen aan de buitenste jaarringen van een andere en zo de standaardkalender over de tijd verlenen.

Samenvattend: Het jaarringpatroon is als het ware de streepjescode voor temperatuur en neerslag. De standaardkalender is een patroon van ringbreedten die elk een eigen jaartal hebben gekregen. Bij dit alles is een computer onmisbaar. Het oudste deel van de Nederlandse jaarringkalender is gemaakt na analyse van opgegraven veeneiken. Deze kalender gaat op dit moment van 3525 vóór Chr. tot 633 na Chr.

De vondsten

Op 3 november 1998 werden die twaalf boomstammen door het Veenmuseum te Vinkeveen voor dateringsonderzoek aangeboden. Zes ervan waren gevonden op een kavel langs de Gagelweg te Wilnis. Uit het onderzoek bleek dat één er van dateerde van tussen 1305 tot 1190 vóór Chr. en kennelijk 115 jaar oud was. Vier andere dateerden van tussen 524 tot 378 vóór Chr. Eén monster kon niet worden gedateerd, omdat er geen overeenkomsten werden gevonden. Andere monsters kwamen van de Ter Aase Zuwe, de Demmerikse kade, Oukoop en Donkereind. Al die monsters dateerden van rond twee- tot vierhonderd jaar vóór Chr. De stam uit Donkereind werd gedateerd op tussen 1210 en 1066 vóór Chr. Het bleek een boom van 144 jaar oud die ergens rond 1066 vóór Chr. gekapt zou zijn.

De conclusie?

Rond Demmerik groeiden ruim 1.000 jaar vóór Chr. eiken. Een stukje boomstam is te bewonderen in het Museum De Ronde Venen te Vinkeveen.

Mandolineclub 'Tremolando' uit Vinkeveen

Door Piet van Buul

In de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw was Mandolineclub 'Tremolando' uit Vinkeveen een bloeiende muziekvereniging. De club is opgericht door het bestuur van de Algemene Boeren en Tuindersbond (ABTB) met het doel om de kinderen van de boeren en tuinders een zinvolle vrijetijdsbesteding te bieden. Tremolando is nooit een zelfstandige vereniging geworden maar bleef één van de activiteiten die onder de verantwoordelijkheid van het bestuur binnen de boeren- en tuindersbond werd uitgeoefend. Er zijn van de club dan ook geen statuten of reglementen te vinden, zodat we bij de toenmalige muzikanten te rade moesten om wat meer van de geschiedenis van dit muzikale gezelschap te weten te komen.

Tijdens de vele gesprekken, die we met tal van oud mandolinespelers hadden, kwamen wel verschillende foto's boven water. In een bewaard gebleven plakboek kwamen we het programma van het allereerste concert tegen. Dat was op 6 januari 1957. We mogen dus aannemen dat de club is opgericht in de tweede helft van het jaar 1956. Het lidmaatschap was voorbehouden aan de kinderen van de ABTB leden. Dat had tot gevolg dat soms hele families lid van Tremolando waren. Zo hadden ze bij de familie Van Wijk zes kinderen waarvan er vijf lid van de club waren. Vader Van Wijk was destijds voorzitter van de ABTB. Zoals het een mandolineclub betaamt, bespeelde het merendeel van de muzikanten de mandoline. Daarnaast waren er een paar banjo's, een paar accordeons en enkele gitaren. De mandolineclub bestond uit om en nabij de 25 leden. Iedereen die mee wilde doen, moest zelf een instrument aanschaffen. Voor de muzikale leiding was een beroep gedaan op de heer Lex de Jong. De Jong was een professioneel violist uit Utrecht, die over de nodige didactische capaciteiten beschikte en die er in slaagde om met het gezelschap een behoorlijk artistiek niveau te bereiken. Er werd elke week gerepeteerd. Een enkeling herinnert zich repetities bij Wim Aarsman thuis, maar dat zal wellicht in het begin zo zijn geweest. Later werd er gerepeteerd in een gebouw tegenover 'de chocobron' van W. Vulperhorst, aan de Herenweg vlakbij de Baambrugse Zuwe. Hier was ook de toenmalige landbouwschool van meester Van Hout gevestigd.

Populair klassiek repertoire

Dirigent Lex de Jong was op het conservatorium klassiek geschoold. Het was dan ook niet verwonderlijk dat het repertoire van Tremolando voornamelijk bestond uit operette en licht klassieke muziek. Er werd ook opgetreden. Vaste momenten waren de bijzondere bijeenkomsten van de ABTB en van de jongerenafdeling, de ABTB, zoals de jaarvergadering of de jaarlijkse feestavond. Meestal vonden de optredens plaats in het

voormalige Bondsgebouw. Traditioneel was ook de jaarlijkse oogstdankdag. Die begon met een viering in de kerk, waarna er in gebouw Buitenlust een feestelijke maaltijd was voor de boeren en tuinders. Die werd in die tijd ook opgeluisterd door de mandolineclub. Naast de specifieke activiteiten van de boeren- en tuindersbond werd er ook af en toe een concert verzorgd boven in de kapel van MariaOord. Herinneringen zijn er verder aan optredens bij bijzondere gelegenheden zoals een jubileum bij Van Zuylen. Men bleef wel in Vinkeveen.

Van lieverlede werd ook het repertoire wat gevarieerder. Naast het licht klassieke repertoire ging men ook evergreens en populaire muziek van die tijd spelen. Het orkest schroomde ook niet om er een ludieke voorstelling van te maken. Een medley van cowboyliedjes werd gespeeld rondom een geïmproviseerd kampvuur van rood crêpe papier over een lamp en wat blokken hout. Onder de bezielende leiding van Lex de Jong beleefde de mandolineclub Tremolando een succesvol doch kortstondig bestaan.

Op enig moment ontstond er wrijving tussen de dirigent en het bestuur van de ABTB. Het is niet duidelijk wat precies de oorzaak van de onenigheid was. Vermoedelijk ging het om de repertoirekeuze en wilde het bestuur van de NBTB toch weer wat meer in de richting van de klassieke muziek. Gevolg was wel

Achterste rij v.l.n.r. Piet Oudshoorn, Herman Spruit, Joke van Schaik, Jan Aarsman, Theo van Kouwen, Adriaan Kok, Annie Versteeg, Dirk van Wijk, Johan ten Den, Herman Aarsman en Arie van Wijk. Voorste rij v.l.n.r. Annie Bakker, Aan Verlaan, Sjaan Post, Mevrouw van 't Hout, Alie van Senten, dirigent Lex de Jong, Alie Timmer, Annie Timmer, Rie Baars, Thea van Wijk, Dinie ten Den en Greet Baars.

dat de heer De Jong het veld moest ruimen en er een nieuwe dirigent werd aangesteld. Dat werd het begin van het einde van Tremolando. Op een of andere manier bleek het toch niet te klikken tussen de muzikanten en hun nieuwe artistieke leider. Het animo om te repeteren liep terug, het aantal optredens werd minder en zo stief het muziekgezelschap een stille dood. Het heeft in totaal ruim tien jaar geduurd. Een klein deel van de leden zette de muzikale carrière voort bij een van de andere muziekgezelschappen. Vinkeveen kende in die tijd een rijk muzikaleven. Naast harmonieorkest Unitas en Brassband Concordia waren er ook twee accordeonverenigingen, Tempo en Accordeando. De laatste was een afscheiding van Tempo. In 1985 kwam het toch tot een fusie tussen deze beide verenigingen en werd Con Amore opgericht. Een accordeonvereniging die heden ten dage nog steeds bestaat.

Ensembles

Naast de regelmatige uitvoeringen van het voltallige orkest vormden afzonderlijke leden ook kleine ensembles. Zo vormden Tiny van Schaik, An Bakker en Martha van Schaik samen het zanggroepje 'The Three Jolyta's'. Zij verzorgden veelal het vocale gedeelte tijdens de concerten van Tremolando. Nog meer furore maakte het ensemble 'The Four Nightingales', dat in weerwil van de naam niet uit vier maar uit vijf mensen bestond: Herman Aarsman, Wim

van Schaik, Arie van Wijk, Ria van Beek en Bep Aarsman. Zij waren zo succesvol dat ze het hele land afreisden. De in die jaren landelijk bekende muzikant en bandleider Victor Conselman trad ook op als een soort impresario voor amateurbandjes. Via hem kwamen de Vinkeveense 'Nachtgalen' in het toenmalige schnabbelcircuit terecht. Daar kwamen ze onder meer de beginnende artiest André van Duyn tegen. Dierbaar zijn voor de muzikanten ook de herinneringen aan de optredens in gevangenissen. Victor Conselman nodigde dan een stuk of tien ensembles en orkestjes uit die elk een kwartier mochten optreden. Het waren amateurs en er werd niets voor betaald en na afloop 's avonds laat, moest je maar weer zien hoe je in Vinkeveen kwam.

Herinneringen

Hoewel de geschiedenis van Mandolineclub Tremolando niet via documenten te traceren bleek, leverden de vele gesprekken met oud leden toch een aardig beeld op van deze vereniging. Duidelijk werd ook dat men in die periode veel plezier beleefde aan het samen musiceren. Al pratende kwamen veel herinneringen boven. Ongetwijfeld zullen er in Vinkeveen nog meer mensen zijn die zich Tremolando herinneren. De Historische Vereniging stelt het op prijs wanneer men die herinneringen met ons wil delen. Wij willen graag ook dit soort kleine stukjes cultuurhistorie vastleggen en bewaren.

Een probleem door de jaren heen

Door Fred de Wit

In ons staatsrecht is vastgelegd dat in kleine gemeenten het college van burgemeester en wethouders is samengesteld uit de burgemeester en maximaal twee wethouders. In Mijdrecht is dit tot in de jaren '80 van de vorige eeuw zo geweest. En dat was ook het geval in de voormalige gemeenten Wilnis en Vinkeveen en Waverveen. Door de toename van het aantal inwoners kunnen thans meer dan twee wethouders benoemd worden.

De samenstelling van de raad

Voor de oorlog bestond de raad van Mijdrecht uit vier partijen, de R.-K. Staatspartij, de (gereformeerd georiënteerde) Anti Revolutionaire Partij, de (streng orthodoxe) Staatkundig Gereformeerde Partij en de (Ned.-hervormde) Christelijk Historische Unie. Pas na de bevrijding kwam de Partij van de Arbeid, als eerste niet-confessionele partij, met één zetel in de raad.

De burgemeesters waren in die tijd allen van protestants-christelijke huize. Na de gemeenteraadsverkiezingen werden toen altijd een katholiek en een protestant tot wethouder gekozen. Met uitzondering van één periode vlak na de oorlog, toen het enige raadslid van de Partij van de Arbeid wethouder werd, in plaats van de kandidaat van de protestantse partijen. Dit was overigens een vreemde zaak, omdat deze wethouder geen fractie in de raad had, die de wensen van zijn partij verder kon uitdragen. Dat moest de wethouder zelf doen.

Tijdens de periode dat de raad een katholieke wethouder en een protestantse wethouder koos, konden de protestantse partijen meestal op de steun van de burgemeester rekenen.

Dit gebeurde nog al eens wanneer er sprake was van het handhaven van de zondagsrust. De protestante wethouders en de burgemeesters waren altijd voor een strenge handhaving. De katholieken waren iets soepeler. Zo had de katholieke groepering geen bezwaar tegen voetballen op zondag, want dat werd beschouwd als ontspanning. Bovendien zaten de toeschouwers en de spelers dan niet in de kroeg. Breien op zondag mocht, maar niet als de truien bestemd waren voor de handel. Pastoor Van de Pavert, van de parochie in Driehuis, riep vlak na de oorlog de gelovigen zelfs op om - wegens het komende slechte weer - de boeren op zondag te helpen bij het binnenhalen van de oogst.

Vandaar dat tijdens de raadsvergaderingen, waarin de zondagsrust ter sprake kwam, langdurig over deze kwesties werd gesproken, wat tot spanningen leidde tussen de katholieke en de protestante raadsleden

De chrysanthemumtentoonstelling

Tijdens de raadsvergadering van 27 augustus 1936 wordt in de Mijdrechtse raad een verzoek besproken, waarin de organisatoren van Uithoorn (De Kwakel) een subsidie vragen voor een chrysanthemumtentoonstelling, die daar in het najaar zal worden gehouden. Op de begroting voor de tentoonstelling van dit evenement heeft men een bedrag van f. 25. als bijdrage van de gemeente Mijdrecht geraamd. Burgemeester Padmos deelt de raad mede dat het college, hoewel dat het houden van zulk een tentoonstelling van groot belang acht, meent hieraan niet te moeten voldoen, omdat de tentoonstelling ook op zondag wordt gehouden.

Een gesprek hierover met de organisatoren heeft namelijk niets opgeleverd. Het raadslid Van Leeuwen is het met deze opstelling niet eens. Hij ziet er geen bezwaar in om op zondag naar een bloemetje te kijken. Het lid Van der Vaart constateert met genoegen dat burgemeesters en wethouders deze tentoonstelling van groot belang achten, maar steunt het college in verband met de zondagsrust. Het raadslid A. van Dijk is het met de opstelling van het college niet eens. Als men bezwaren heeft om op zondag naar de tentoonstelling te gaan, dan gaat men toch een dag eerder of later. Bovendien wordt er op zondag ook gevoetbald. Het raadslid De Graaf vindt dat deze affaire niet zuiver wordt gesteld als men zegt dat er geen bezwaar kan bestaan naar het kijken van een bloemetje op zondag. Het gaat hier om de overheid mag afwijken van het gebod van God om de zondag als rustdag te vieren. Hij steunt daarom het standpunt van het college. Het raadslid L. van Dijk komt met een compromisvoorstel en vraagt om een beperkte openstelling. Burgemeester Padmos antwoordt dat op vele plaatsen de zondag - door slaafs leven - steeds meer wordt ontwijfd. Ook voor het sociale leven vindt hij de zondagsrust noodzakelijk. Deze tentoonstelling lijkt van onschuldige aard, maar de zondagsrust is hierbij betrokken en daarom is het college principieel tegen het verlenen van de subsidie.

De heer Engel heeft de cijfers van de begroting van de commissie bekeken waarop een post van f. 40. aan

Spotprent over de zondagsrust. De burgemeester belette bezoekers bij de Amsterdamse Poort van Haarlem de toegang tot de stad, omdat het zondag was.

entreegelden staat. Volgens hem zal dit bedrag zeker in drie dagen worden ontvangen, zodat de vierde dag (zondag) niet nodig zal zijn. Bovendien zouden dan meer kwekers aan de tentoonstelling hebben deelgenomen. Hij merkt verder op dat hij het initiatief van de ondernemers en de commissie prijst, maar betreurt het wel dat de organisatoren geen rekening hebben gehouden met de bezwaren van andersdenkenden. Bij de stemming wordt het voorstel van burgemeester en wethouders met vijf tegen vier stemmen verworpen. Maar bij het in stemming brengen werd niet het bedrag genoemd. Vandaar dat er een raadslid alsnog met een voorstel kwam om een subsidie te geven van f. 20. Maar ook dit voorstel werd verworpen. De commissie kreeg het volle bedrag van f. 25.

FdW) zijn in zijn optiek een gevolg van de zonden. Omdat de meerderheid volgens hem voor de zondagsheiliging is, hoopt hij dat zijn voorstel een gunstig onthaal in de raad zal krijgen. Vervolgens vraagt het raadslid Verburg of de postzegelautomaten hier ook onder vallen, maar Vissers antwoordt hem dat die automaten door een rijksinstelling zijn geplaatst en dat de raad hiertoe niet bevoegd is. Raadslid Van der Vaart heeft met dit probleem geworsteld. Hij vindt eveneens dat de zondag moet worden geheiligd maar hij ziet een groter gevaar. Als de jongelui hun geld uitgeven aan snoepgoed uit een automaat is dat beter dan dat ze het in de kroeg doen. In Mijdrecht staat maar één automaat en daarin worden levensmiddelen te koop aangeboden. Het verbieden van een levensmiddelenautomaat gaat

Een aanvulling van een politieverordening

Tijdens de raadsvergadering van de gemeente Mijdrecht, op 29 november 1940, komt het raadslid Vissers met een voorstel om de politieverordening aan te vullen. Hij wil dat vanaf zaterdagavond 11 uur tot de volgende maandagmorgen vier uur geen artikelen te koop worden aangeboden door middel van automaten. Hij doet dit voorstel op grond van de overweging dat krachtens de "Wet de Heeren" de zondag als rustdag geheiligd dient te worden. De gemeentelijke overheid heeft daarom de taak de zondagsheiliging zo veel mogelijk te bevorderen en om die reden is de winkelverkoop op zondag verboden. Dat wordt ten dele krachteloos gemaakt omdat de verkoop uit een automaat niet in de verordening verboden is. Sinds enige maanden is ons land door de Duitsers bezet. Daarom reageert burgemeester Padmos zeer voorzichtig. Hij antwoordt dat burgemeester en wethouders niet tegen het voorstel zijn, maar dit ontraden. Van de automaten wordt voornamelijk door jongelui gebruik gemaakt, die anders wellicht cafés gaan bezoeken. De openbare orde is maar in beperkte mate hierbij betrokken. Het raadslid Vissers licht het voorstel dan verder toe. Hij vindt dat de overheid de plicht heeft te waken voor de geestelijke belangen voor de ingezetenen van Mijdrecht en alle middelen te baat moet nemen om de zonden tegen te gaan. De rampen van heden (hij doelt hier op de oorlog en de bezetting,

hem te ver en daarom zal hij tegen stemmen. Raadslid Engel staat achter het voorstel van Vissers, omdat hij van mening is dat juist in de tegenwoordige omstandigheden “de Wet des Heeren” ten volle moet worden nagekomen en met de zondagsheiliging niet kan worden geschipperd. Ook moet het versnoepen van zakgeld worden tegengegaan. Een ander geluid laat het raadslid Winkel horen. De automaat voorziet in een behoefte. Hij heeft geconstateerd dat meerdere keren doortrekkende mensen van de automaat gebruik maakten. Hij zal daarom tegen stemmen. Voor het raadslid Eikelenboom is het heel duidelijk. Hij zou niets liever willen dan de sluiting van alle zaken en stopzetting van al het werk op zondag. Dus volkomen zondagsheiliging. Maar de werkelijkheid is, dan dat de jongelui elders hun vertier zoeken: daar waar de kroeg, muziek en dans lokken. Daarom stemt hij toch tegen. Het voorstel van Vissers wordt met zeven stemmen tegen en vier stemmen voor verworpen. In het raadsverslag is het opvallend dat burgemeester Padmos zich in dit geval op de achtergrond heeft gehouden en zich heel voorzichtig heeft opgesteld. Problemen in het dorp hierover heeft hij waarschijnlijk niet gewild om een optreden van de Duitsers te voorkomen.

Een verzoek van het filmbedrijf Nederland

Op 17 april 1942 doet een vertegenwoordiger van het Filmbedrijf Nederland te Den Haag een mondeling verzoek op het gemeentehuis in Mijdrecht om in het plaatselijk Nutsgebouw in de Dorpsstraat een film te mogen vertonen. De volgende dag wijst burgemeester Padmos dit verzoek af, omdat de aanvraag betrekking heeft op een zondag. Filmvertoningen worden in Mijdrecht alleen toegestaan op werkdagen. Maar het filmbedrijf laat het er niet bij zitten, want op 9 mei krijgt de burgemeester een brief van de “Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei” - ondertekend met Heil Hitler - waarin de leiding de burgemeester erop attent maakt dat het doel van het filmbedrijf Nederland is om de Duits-Nederlandse culturen te bevorderen, en dat het de wens is van de Rijkscommissaris. Men wil de redenen weten waarom de burgemeester deze filmvoorstelling weigert.

Op deze brief antwoordt Padmos dat in het verleden aan dit filmbedrijf al enige keren toestemming is verleend. Dat het nu is geweigerd, komt omdat dit op een zondag is en de filmvertoning de zondagsrust verstoort. Een groot deel van de inwoners bezoekt op deze dag de kerk en die wordt ook 's avonds bezocht. Nooit is in deze gemeente toestemming verleend voor een filmvoorstelling op zondag. De burgemeester benadrukt nogmaals dat op een doordeweekse dag hier geen filmvoorstelling geweigerd wordt. Weer komt er een reactie van het filmbedrijf, dat dan meedeelt dat de Nederlandse overheid niet het recht heeft om de film op zon- en feestdagen te verbieden.

In deze kwestie is de raad ditmaal niet gekend omdat door een besluit van de Rijkscommissaris, in augustus 1941, de gemeenteraden buiten werking waren gesteld. De burgemeester moest deze kwestie dus alleen oplossen. In het archief van de gemeente Mijdrecht zijn geen verdere gegevens te vinden over deze kwestie. Waarschijnlijk heeft het filmbedrijf geen vervolgactie ondernomen, omdat er door de druk vanuit de kerken op de inwoners toch geen belangstellenden naar de filmvoorstelling zouden zijn gekomen.

De zondagsrust

In 1946 gaat burgemeester Padmos met pensioen en hij wordt opgevolgd door burgemeester J. van der Haar, lid van Anti Revolutionaire Partij en de gereformeerde kerk. Hij gaat, wat de zondagsrust betreft, nog iets verder dan zijn voorganger. Enige tijd na zijn installatie schrijft hij op persoonlijke titel een brief naar alle winkeliers in Mijdrecht. Het is hem namelijk opgevallen dat de meeste winkels in Mijdrecht op zondag hun etalages niet met rolgordijnen afschermen. Hij geeft aan het zeer op prijs stellen als de winkeliers hiertoe over zullen gaan. De meeste schrijven hem terug dat zij dit zullen doen. Van de spaarzame katholieke winkeliers hoeft het niet zo zeer, maar zij doen mee omdat ze verlies aan klanten vrezen. Een slager op Hofland ziet er het nut niet van in. Hij heeft zijn vleeswaren op zondag nooit in de etalage liggen, omdat die anders de volgende dag bedorven zijn.

De zondagsrust is een onderwerp dat nog steeds in de Tweede Kamer en in de gemeenteraden tot discussie leidt. Ook in onze gemeente. Er is wel een groot verschil. De koopzondagen worden hier tegenwoordig door veel inwoners bezocht en de diverse winkels zijn nu open. Ook de politieke verhoudingen in onze gemeente zijn drastisch veranderd. Tijdens de campagne voor de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2010 had één politieke partij in Almere zelfs op een spandoek staan: “Shoppen is ook zondagsrust”. Een mening die nog steeds niet door iedereen wordt gedeeld.

Geraadpleegde bronnen:

Streekarchief Vecht en Venen: Raadsvergadering gemeente Mijdrecht nr. 353 en Archief gemeente Mijdrecht nr. 304.

Nieuws van onze Genealogiegroep

Door Stef Veerhuis

Met veel genoegen kan er terug gekeken worden op de achterliggende cursus paleografie. Onder de inspirerende leiding van docente Martine van der Kaa werd aan de cursisten gelegenheid geboden om moeilijk leesbare, persoonlijke eigendommen te transcriberen. De acht avonden in deze opzet werden als zeer leerzaam en plezierig ervaren.

Dit najaar gaan wij van start met een maandelijks inloopspreekuur in ons verenigingsonderkomen in de Boei te Vinkeveen. Een “helpdesk” gevormd door genealogie groepsleden met veel ervaring, die een helpende hand willen reiken om u een nieuwe wending aan of meer inzicht te geven in uw - tot dusverre onopgeloste - genealogische vraagstukken. Niet geschoten altijd mis, moet u maar denken!

Heeft u nú al een vraag, wens of een idee, schroom dan niet en laat het ons weten.

Wij hopen dat u zich niet onbetuigd laat en onze werkgroep richting wil geven in 2010.

6 september 2010

Op maandag 6 september gaan wij van start met een inloopspreekuur. Heeft u vragen over genealogie en/of archeologie dan bent u vanaf 19.30 uur hartelijk welkom in ons verenigingsonderkomen, in het dorps huis de Boei te Vinkeveen.

Vier kilometer foute Nederlanders is een aanhef die na 65 jaar bevrijding bij de gebruiker nog steeds veel emoties zal oproepen. Een verwijzing naar deze site wil ik u niet onthouden.

Wanneer u Is.CABR inleiding heeft vermeld in het venster van de zoekmachine, wijst de informatie voor zich.

De letters CABR staan voor Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging en dat werd recentelijk ondergebracht bij het Nationaal Archief in Den Haag www.nationaalarchief.nl (inventaris 2.09.61)

Opsporing verzocht

Opsporing werd verzocht door mevrouw Van Ankeren-Pauw uit Wilnis. Zij roept uw hulp in voor een schoolfoto uit circa 1946 (?). Op de achtergrond staat het gebouw “Irene”, naast de Hervormde Kerk te Mijdrecht. Van de afgebeelde personen zijn haar slechts enkele namen bekend. Wij nodigen u uit om zich over onderstaande foto te buigen en op zoek te gaan naar de ontbrekende namen. Uw reacties stellen we bijzonder op prijs.

Voorste rij: ? Koos van der Helm, Henk Verburg, Rita Korstanje, ? Leni Verburg ?, Janni Pauw, ??

Tweede rij: Rinie Meijer, ? ? ? ? Joke van der Helm, Ada Westerdijk, Ina Pieneman, ??

Derde rij: Gerrit de Bruin, ? ? ? ?

Achterste rij: Klaas Peereboom, ? ? ? ?

En ook de juf is haar helaas onbekend.

Heeft u zelf ook een oude foto waarover u wat meer zou willen weten?

Uw reacties graag naar: info@proosdijlanden.nl t.a.v. Antoon van Berkel.

U kunt ons vinden op www.proosdijlanden.nl met een link naar de werkgroep genealogie.

De nachtmerrie van Vinkeveen: de jaren zestig

Door Joop Frankenhuizen

Veel Nederlanders hebben nog steeds een abonnement op een dagblad. Maar als we de kranten mogen geloven, lopen die abonnementen snel terug want vooral de TV en - in iets mindere mate - de radio snoepen veel informatie weg. En dan heb je ook nog internet, waar je voor niets het laatste nieuws kunt lezen. En niet te vergeten de gratis weekbladen, die op hun manier plaatselijk nieuws brengen. Hoe was dat een paar decennia geleden? Weet u het nog? Heeft u thuis oude kranten liggen om nog eens terug te kijken? Waarschijnlijk niet. Ze zijn destijds allemaal in de vuilnisbak gegaan of bij het oud papier gezet. Daarom even terug naar die tijd. Naar Vinkeveen in de jaren zestig. Naar het hete, politieke nieuws van toen. De hitte is er af, geschiedenis resteert.

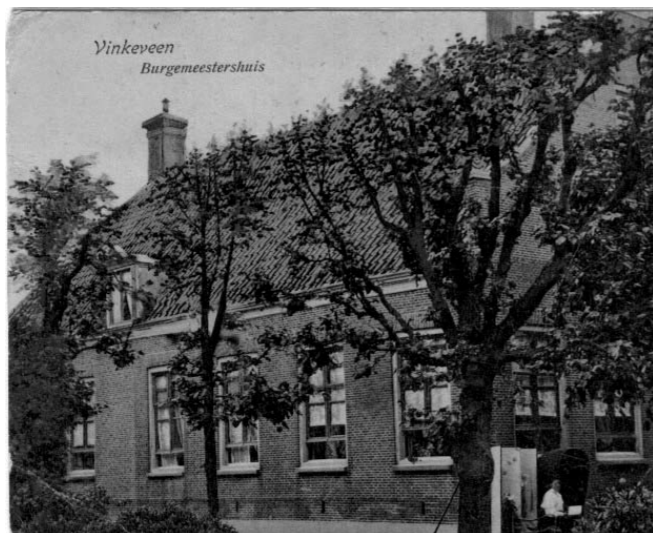
4 februari 1966. Weekblad Het Centrum meldt in Zuiderwaard (vogelbuurt) de komst van 42 woningwetwoningen, 33 eengezinswoningen, negen vrijgezelwoningen en 22 premiewoningen allemaal aan de Meerkoetlaan. "Liever geen vrije sectorwoningen van ca. 60.000 gulden, want daar komen alleen maar Amsterdammers op af." In die tijd is er in Vinkeveen nog veel bouwrijpe grond.

23 juni 1966. Weekblad De Dorpsstem verwacht dat Vinkeveen rond 1990 zo'n 9.000 inwoners telt en vraagt zich af of er ooit nog een spoorlijn voor personenvervoer komt.

28 juli 1966. Het provinciale streekplan meldt in het ontwerp Vechtplassengebied dat de Vinkeveense plassen een recreatiefunctie krijgen.

7 oktober 1966. "Herenweg onhoudbare toestand", kopt De Dorpsstem. Drie lagere scholen, weg te smal en dan die moddersloot. Uitvoeren plannen duurt jaren.

2 februari 1967 meldt De Dorpsstem. "De gemeenteraad van 21 februari heeft ernstige kritiek op het beleid van B&W over de periode 1962-1965 op het gebied van bouwvergunningen. De Boerenpartij wil dit gaan uitzoeken. De minister van Volkshuisvesting heeft najaar 1966 B&W het recht gegeven om zonder rijksgoedkeuring bouwvergunningen te verlenen tot een bedrag van 15.000 gulden. (in 1962 was dit nog 10.000 gulden) Er circuleert nu een lijst met namen van tien personen waar die 10.000 gulden met 90 tot 720% is overschreden. B&W distantiëren zich van het beleid van het vorige college. Een commissie moet op zoek naar de onverklikkelijke geschiedenis. De minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening heeft inmiddels Vinkeveen de rijksgoedkeuring ontnomen om nog bouwvergunningen te verlenen tot 15.000 gulden. Naast de overschrijdingen constateert

Het huis van de burgemeester in Vinkeveen.

de minister nog andere overschrijdingen."

Een dag later wordt ook de landelijke pers wakker. Het Vrije Volk kopt: "B&W Vinkeveen faalden volkomen. De minister heeft elk vertrouwen verloren." Tien gevallen worden genoemd "om over verdere onregelmatigheden maar te zwijgen", stelt de brief van de minister.

23 maart 1967 komt de Dorpsstem met: "Intriges rond het schandaal. KVP fractievoorzitter wil KVP-er in de onderzoekscommissie." De KVP had destijds de absolute meerderheid in de raad. Zijn voorstel wordt met 7-6 verworpen.

7 april 1967. Dagblad De Tijd meldt: "Vinkeveen in opspraak door bouwschandaal." Getoond wordt een foto van illegale bouw aan de Baambrugse Zuwe. In 60 gevallen zijn er volgens de krant illegale bouwwerken neergezet. Meestal voor mensen die in de bouw werkzaam zijn. Een huisje van 9.000 gulden werd een bungalow van 90.000 gulden. Een ULO noodschool van 9.000 gulden werd 70.000 gulden. Een hoge

Gemeenteraad Vinkeveen in 1946: Staande: J. Th van Wijk, J.J. Bakker, W. Leeftang, W. Bordt, F. van Golen, H.M. van Vliet, G. van Vliet en A. Kolenberg. Zittend: L.P. Samsom, N. Aarsman, burgemeester A.C. Blom, mevrouw J. Blom-Kok, J. Samsom en J. Ekel.

gemeenteambtenaar werd beboet door justitie.

19 april 1967. De nieuwe school van de Algemene Boeren- en Tuindersbond in Vinkeveen staat als dorps huis te koop. Of de inwoners maar 50.000 gulden willen ophoesten.

Een week later laat de Dorpsstem weten dat de gemeenteraad de rekening over 1962 nog niet gepresenteerd krijgt omdat de financiële commissie nog niet klaar is. In het dorp gaan geruchten rond over knoeien in de boeken.

29 april 1967. Vrij Nederland doet ook een duit in het zakje en schrijft dat burgemeester Blom: "die zijn gemeente jarenlang (sinds 1946) heeft kunnen besturen zonder enige oppositie van de volgzaamste KVP en PC raadsleden, in een hoek is gedreven toen in 1966 een nieuwe gemeenteraad aantrad met VVD-ers en boeren die zich met de problematiek gingen bemoeien. Het eind is nog niet in zicht."

1 mei 1967 meldt De Volkskrant. "Dorp praat over bouwschandaal. Vinkeveen in opspraak" Het eerste slachtoffer is volgens de krant een met naam genoemde rijke Amsterdamse aannemer, die zijn kapitale villa aan de Baambrugse Zuwe verbouwde. "De bouwvergunning praatte over een paar duizend gulden, maar volgens de kelner van de Viersprong lag er alleen aan bouw materiaal voor 30.000 gulden. Daarop dient

raadslid Mr. Spruit een aanklacht in - gericht tegen B&W - wegens onregelmatigheden in de boekhouding. Dat kwam vooral door de onbevredigende manier waarop de KVP-er Blom de raad inlichtte. Hij werd 20 jaar lang gesteund door ja-kliekers. Blom heeft de raadsleden zwijgplicht opgelegd en de vergadering van 18 april een uur later laten beginnen om eerst besloten overleg te voeren. Daaruit is niets naar buiten gekomen", aldus de krant.

Even later in Het Parool. Rumoer na dure bouw in Vinkeveen. "Misschien zijn de twee wethouders en ik wel te lankmoedig geweest in het door ons gevoerde beleid", zegt burgemeester Blom in de krant. Hij bestuurt de gemeente al 21 jaar. De bouwrecherche schat de verbouwing van de villa van de aannemer aan de Baambrugse Zuwe 177 op 60.000 gulden. De aannemer krijgt 7.000 gulden boete, de bouw wordt voor een half jaar stilgelegd, maar mag van de provincie na negen maanden gewoon doorgaan. De krant vindt dat een vreemde zaak. Betrokkene heeft in Vinkeveen voor twee miljoen gulden grond gekocht en daar sinds 1964 65 woningwetwoningen gebouwd in koppelverkoop met de vrije sector. Nu staan er 119 woningwetwoningen op stapel.

1 juli 1967. De Dorpsstem meldt in een column dat Blom de boot weer afhoudt. Op 26 juni zou het rapport van de onderzoekscommissie worden besproken. Dit wordt nu 1 augustus. De pers moest toen de

wethouder is ontslagen.

1 1 december 1967 dient burgemeester Blom zijn ontslag in. Vanwege gerechtelijk vooronderzoek wegens verschrijvingen. Omdat Blom per die datum weg is, komt het ontslag van de gemeenteopzichter niet onder zijn leiding aan de orde. Blom kwam op 15 mei 1946 naar Vinkeveen. Eerder was hij tien jaar gemeentesecretaris in Uithoorn.

In januari 1968 meldt Het Centrum. “De officier van justitie ziet af van vervolging wegens valsheid in geschrifte omdat dit zou uitlopen op een dubbele straf. Volgens de officier is Blom oneervol ontslagen. Blom

bestrijdt dit: “het is ergens tussenin.” Hij bekent dat extra geld uit de woningbouw op rekening van het grondbedrijf is geboekt in plaats van op de rekening woningbouw.”

Eind januari 1968 blijkt Turkenburg weer terug in raad. Tijdens de laatste raadsvergadering is hij met zes stemmen van de KVP en de stem van Burggraaf (PC) opnieuw tot wethouder gekozen. Tegen stemden de Boerenpartij 2, VVD 2, AR 1, CHU 1, Dhr Pörtzigen, die eerder de KVP de rug toekeerde vanwege het beleid van zijn partij en tegen Turkenburg stemde, was afwezig. Een andere KVP-er stemde nu voor. De oppositie vindt het onbegrijpelijk dat de KVP Turkenburg ondanks zijn falen weer kandidaat stelde. De wethouders Turkenburg en De Haan blijken water en vuur.

Februari 1968. Het Streekblad laat weten: Geen strafvervolging Turkenburg. De inzamelingsactie voor Blom resulteert in enveloppe met inhoud. Hij koopt er een Perzisch tapijt voor.

6 maart 1968. De Dorpsstem. Er komt geen gymlokaal of sporthal. Gemeente heeft geen geld.

23 september 1969. “Vinkeveen steeds vuiler” kopt De Dorpsstem. In Zuiderwaard is sprake van illegale vuilstort. Twee keer per week wordt met een vrachtwagen vuil opgehaald omdat er geen vuilniswagen is. Die maand telt Vinkeveen 6.000 inwoners.

22 oktober 1969. Aannemer Van der Meijden start de bouw van een winkelcentrum aan de Plevierenlaan. Kosten: 1,7 miljoen gulden.

Dit was Vinkeveen, Mijdrecht volgt.

zaal verlaten, want Blom was bezorgd over eindconclusie. De personen over wie gesproken wordt kunnen zich niet verweren. De gemeenteopzichter voelt zich belazerd.

4 augustus 1967. Het AD. Onderzoek tegen burgemeester Vinkeveen na rapport over bouwbeleid. Gerechtelijk vooronderzoek volgt. Rapport onderzoekscommissie is onlangs achter gesloten deuren behandeld. Betrokken aannemers en opdrachtgevers hebben vervolging weten te voorkomen door te schikken.

Die dag meldt de Volkskrant dat Vinkeveen het ontslag van de burgemeester verwacht. Het verslag van de commissie werd op 1 augustus in een geheime vergadering behandeld. Vanaf vandaag is Blom met vakantie. Uit het rapport blijkt dat de huidige raad het bouwbeleid veroordeelt en het vertrouwen in Blom en Turkenburg heeft opgezegd.”

Het Parool. Burgemeester Blom verklaart in een interview dat het de import is die voor rumoer heeft gezorgd. Wethouder Turkenburg laat weten het een schofterig rapport te vinden. Turkenburg is timmerman en al 14 jaar bestuurder. De KVP fractievoorzitter steunt Turkenburg en stemt tegen de motie van wantrouwen. Die motie wordt desondanks met 7-6 aangenomen. Komt mede omdat het hoofd van de ULO school, Pörtzigen, de KVP de rug heeft toegekeerd en vóór de motie stemde. Vóór de motie waren verder de VVD, de Boerenpartij, de CHU, een onafhankelijk raadslid en een Protestant Christelijk raadslid. Tegen was de KVP en een protestants-christelijk raadslid.

14 september 1967. Het Parool meldt dat tijdens de raadsvergadering van 13 september Turkenburg als

Verleden en toekomst

Door Fred de Wit

Op 18 april 1928 opende burgemeester Padmos de vergadering van de gemeenteraad op een ongebruikelijke wijze. Hij ging terug in de historie en herinnerde de raadsleden eraan dat op dezelfde datum, namelijk op 18 april, maar dan wel in het jaar 1878, eveneens een raadsvergadering plaats vond.

Hij zei: “Het was de eerste vergadering in het toen nieuw gebouwde gemeentehuis, waar u nu ook in aanwezig bent. Uit de raadsnotulen is mij gebleken dat op 4 juli 1876 tot het bouwen van een nieuw raadhuis werd besloten. Toen was men vlug in het behandelen van dit raadsvoorstel, want het maakte slechts een halve bladzijde van de raadsnotulen uit.” Padmos zei verder dat de toenmalige burgemeester De Voogt bij de ingebruikstelling van het nieuwe raadhuis een gepaste toespraak hield waarin dank werd gebracht aan de wethouders, de architect en aan de anderen die aan de bouw van het nieuwe raadhuis hadden medegewerkt. Helaas is van die originele toespraak niets bewaard gebleven. In zijn toespraak bracht Burgemeester Padmos verder hulde aan het toenmalige gemeentebestuur van een gemeente van 3500 inwoners. Onder zo heel verschillende omstandigheden van nu, werd een monumentaal pand gebouwd zoals er maar in weinig gemeenten met de omvang van Mijdrecht te vinden zijn. De bedoeling van burgemeester De Voogt was, dat de waterschappen eveneens van het gebouw gebruik zouden maken. Mocht het gebouw toen wat overvloedige ruimte hebben gehad, thans is dit niet meer het geval. De administratie is sinds die tijd zeer belangrijk toegenomen. Als gevolg daarvan is er nu veel meer bergruimte nodig. Burgemeester Padmos sprak de hoop uit dat het raadhuis nog vele jaren zou meegaan. Helaas is dat niet gebeurd. 100 Jaar later is het afgebroken om plaats te maken voor een nieuw gebouw. En ook dit gebouw was spoedig te klein zodat er weer een uitbreiding plaats vond. Op 1 januari wordt onze gemeente samengevoegd met de gemeente Abcoude. Heeft dit ook gevolgen voor ons huidige raadhuis?

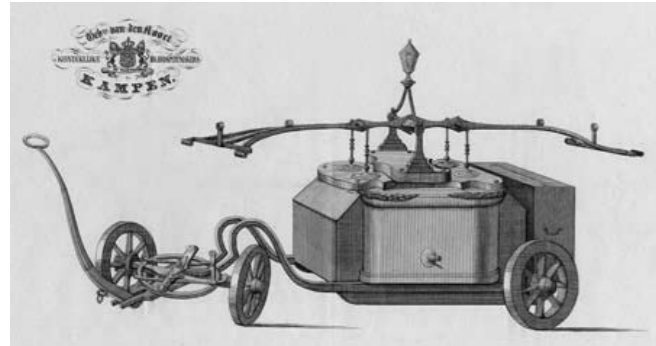
Links in het voormalige gemeentehuis was het postkantoor gevestigd. Later is een aparte ingang voor het postkantoor aangebouwd.

Geraadpleegde bron:

Streekarchief Vecht en Venen. Gemeenteraadsnotulen Mijdrecht 18 april 1928

Gebeurtenissen uit vroegere tijden

Door Fred de Wit

Een brandspuit uit 1859.

Grote brand op Hofland in Mijdrecht

In de nacht van 15 op 16 mei 1854 heeft er op Hofland in Mijdrecht een grote brand gewoed met fatale gevolgen. De woning van Martinus van Leeuwen brandt geheel uit. Door tijdige hulp van de brandweer en anderen is het gelukt de belendende percelen te behouden, ondanks de harde wind. De woning is voor brandschade niet verzekerd. De oorzaak van de brand is niet bekend, maar vermoedelijk is het vuur ontstaan door onvoorzichtigheid van de achterste bewoner. Het is zeer tragisch dat Martinus van Leeuwen, om zijn vrouw en kind te redden, zware brandwonden heeft opgelopen zodat zijn leven in gevaar is. Ook zijn vrouw heeft zware brandwonden opgelopen. Het kind gelukkig in mindere mate. Het gezin is armlastig. Omdat de gedupeerden tot de hervormde kerk behoren, heeft burgemeester De Voogt onmiddellijk contact gezocht met de dominee. Hij vraagt de voorganger om bij de meer gegoede burgers langs te gaan, om het gezin na deze ramp financieel te ondersteunen. Het resultaat hiervan is dat er dat voldoende geld is opgehaald zodat het gezin voorlopig is geholpen. De burgemeester zal bovendien proberen het getroffen gezin naar het gasthuis in Amsterdam te laten gaan waar het een goede verpleging kan krijgen.

Geraadpleegde bron: Utrechts archief Commissaris van de Koning nr. 79-6036

“De tandmeester” van Jan Steen.
Deze tandmeester hield zich wel bij zijn vak.

Klacht tegen een tandmeester

De Provinciale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toezicht te Utrecht ontving op 17 november 1858 een klacht van dokter Koopman uit Mijdrecht tegen de in Mijdrecht woonachtige tandmeester Van Son. De dokter beschuldigde de tandmeester van overtreding van de wet op de uitoefening van de geneeskunst. Op de Mijdrechtse kermis in augustus van dat jaar heeft Van Son de persoon H. de Graaf, een inwoner van Wilnis, behandeld tegen hardhorendheid. Onder het oog van het aanwezige toezijende publiek op de kermis, heeft hij een scherp vocht in het oor van De Graaf gedruppeld waardoor deze terstond hevige pijnen kreeg en flauw viel. Daarna kreeg hij een ontsteking, hersenaandoening en verlamming van de wang. De ongelukkige is sindsdien niet meer in staat om zijn brood te verdienen. Dokter Koopman heeft de toezegging gekregen dat de commissie deze klacht in behandeling zal nemen.

Geraadpleegde bron: Utrechts archief nr. 79 inv.6090/24. 23-11-1858

Burgemeester Wessels van Vinkeveen

Van 1841 tot en met 1852 was J. Wessels burgemeester van Vinkeveen. Over hoe een burgemeester functioneert, kan men tegenwoordig veel te weten komen. De gemeenteraad zit er bovenop als de burgemeester een foute beslissing heeft genomen en dan wordt hij of zij onmiddellijk ter verantwoording geroepen. Daarop kan een motie van wantrouwen of treurnis volgen, maar een conflict met de meerderheid van de gekozen gemeenteraad kan zelfs leiden tot het vertrek van een burgemeester. Vroeger gebeurde dit bijna nooit. Hij, want toen waren er nog geen vrouwelijke burgemeesters, kon zelfs ook na zijn 65ste jaar nog aanblijven. Dat een burgemeester drie jaar na zijn vertrek nog ter verantwoording wordt geroepen, is uniek. Zeker als er dan ook een rechtzaak tegen hem wordt aangespannen. Ook in 1854 moet dat heel bijzonder zijn geweest.

Een onduidelijke zaak

Wat er met oud-burgemeester Wessels aan de hand is geweest, is moeilijk na te gaan. De raadsnotulen geven slechts summier aan waar het om gaat. In feite komt het er op neer dat de raad er achter is gekomen dat de gemeente nog een bedrag van f. 185,87 moet ontvangen van de voormalige burgemeester. Dat is namelijk het saldo van de door hem ontvangen begrafenisrechten over de jaren 1841 tot en met 1852. In de raadsvergadering van 31 mei 1854 deelt zijn opvolger, burgemeester Farret, de raad mede dat Wessels nog steeds niet de brief heeft beantwoord waarin hem om uitleg wordt gevraagd. Hoe de discussie in de raad is geweest, is niet op te maken uit het verslag. In die tijd zijn de notulen doorgaans beperkt tot de door de raad genomen besluiten. Wat individuele raadsleden opmerkten, werd niet in de notulen opgenomen. Maar waarschijnlijk zal het besluit wel unaniem zijn geweest. Door de raad wordt besloten, dat er zal worden overgegaan tot een gerechtelijke vervolging als de oud-burgemeester het saldo niet voor 15 juni 1854 heeft betaald.

De brief van Gedeputeerde Staten

In de raadsvergadering van 22 juni 1854 deelt burgemeester Farret de raad mede dat Wessels geen gevolg heeft gegeven aan de door de raad tijdens de vorige vergadering vastgestelde termijn. Hierop wordt besloten over deze kwestie eerst de mening van Gedeputeerde Staten te vragen. Naar aanleiding van het raadsbesluit ontvangt het college van Vinkeveen en Waverveen een brief waarin Gedeputeerde Staten bedenkingen naar voren brengt. Zij vragen zich af in hoeverre de voorde- ring in rechte zal zijn vol te houden. De raad beraad- slaagt daarover. Besloten wordt dat burgemeester Farret en de wethouders bij het kantoor van de hypotheek onderzoek zullen doen naar de eigendommen van de heer Wessels en na zullen gaan of de bedenkingen van Gedeputeerde Staten betreffende de invordering wel juist zijn. Waaruit die bedenkingen bestaan, staat niet in de notulen vermeld. Vervolgens komt “de kwestie Wessels” in de vergadering van de raad op 10 augustus 1854 weer aan de orde. Gedeputeerde Staten hebben namelijk besloten dat de burgemeester en wethouders allereerst een rechtskundig onderzoek moeten instellen, voordat de raad tot een rechterlijke procedure overgaat. Besloten wordt aan het gevraagde rechtskundige onderzoek te voldoen. Op 5 september deelt bur- gemeester Farret de raad mede dat het college een brief ontvangen heeft van mr. Broerse te Utrecht, die het rechtskundige onderzoek betreffende de vervolging van oud-burgemeester Wessels heeft verricht. De advocaat zag toch wel mogelijkheden en de raad besluit daarop Wessels in rechte te vervolgen.

De Commissaris van de Koning komt op bezoek. Op 8 september schrijven Gedeputeerde Staten weer een brief aan het college van Vinkeveen en Waverveen over de procedure tegen Wessels. Naar aanleiding van het bezoek van de Commissaris van de Koning aan Vinkeveen besluit de raad op 8 oktober 1854 geen verder gevolg te geven aan de procedure. Het is name- lijk duidelijk geworden dat Wessels er financieel zeer ongunstig voor staat. Zijn eigendommen in Vinkeveen heeft hij zelfs onlangs moeten verkopen. Ondertussen is gebleken dat de oud-burgemeester op zijn beurt een vordering heeft van f. 179,91 op het R.K. armbestuur, maar dat die waarschijnlijk oninbaar is. Gelet de omstandigheden gaat de raad mee er mee akkoord om de procedure tegen de oud-burgemeester stop te zetten. Maar wel onder één voorwaarde. Wessels moet zijn vermeende vordering op het armbestuur intrekken. Waarschijnlijk heeft Wessels dat gedaan want de raad is niet meer op de kwestie teruggekomen.

Geraadpleegde bron: Raadsnotulen gemeentearchief Vinkeveen en Waverveen.

Een vechtpartij in Nessesluis

Nessesluis is door de eeuwen heen een kleine buurtschap geweest waar men kon overvaren naar de andere oever van de Amstel en de Waver. Vandaar dat er altijd een goed contact was met de aan de overzijde gelegen kernen Nes aan de Amstel en Ouder- en Nieuwer Amstel, die tot de Staten van Holland behoorden. In criminele zaken behoorde Nessesluis onder het dorpsrecht Waverveen, Botshol en Ruige Wilnis dat eveneens onder de Staten van Holland viel. Bij de sluis en een veer kwam het geregeld voor dat de schippers en anderen enige tijd moesten wachten voordat zij verder konden varen of overgezet konden worden. Vandaar dat er vroeger in de buurt herbergen waren gevestigd, waar de schippers en de passanten even konden verpozen en wat konden eten en drinken.

De herberg van Anne van Veen

Op zondag 13 februari 1785 was het nog niet erg druk in de herberg van de kasteleinse Anne van Veen in Nessesluis. Behalve Anne waren haar man, Bernardus van Veen en Jacobus Waldram in de herberg aanwezig. Om ongeveer zeven uur in de avond kwamen Frederik As en Willem van Wijngaarden - allebei schippersknecht - uit de Waver en Botshol het café binnen om een borrel te drinken. Kort daarna kwam ook Klaas Hogervorst uit Waverveen, vlak naast de Nessesluis, binnen en hij bestelde een glas bier. Frederik As en Willem van Wijngaarden vroegen of hij met hen wilde klaverjassen. Daar voelde hij wel wat voor. Afgesproken werd dat Frederik As en Willem van Wijngaarden ieder spel zouden spelen om een halve stuiver, waarna de kaarten op tafel kwamen. Als zij tijdens het kaartspel enige spellen verliezen, zegt Frederik As dat als hij merkt dat er tijdens het spel vals gespeeld wordt, hij de valsspelers zo zal snijden dat hun de darmen op de schoenen hangen.

Het verlies van Frederik en Willem was inmiddels opgelopen tot acht stuivers, waardoor zij elk vier stuivers verloren. Ondertussen hadden zij een keteltje koffie en enige borrels gedronken. De vlam sloeg in de pan toen Bernardus van Veen aan Frederik As een stuiver vroeg, die hij aan Jacobus Waldram moest betalen. Frederik As nam daarop een mes uit zijn schede, waarop Klaas Hogervorst vroeg het mes aan hem af te geven. Frederik As weigerde dit en vloekend stopte hij het mes weer in zijn zak. Bij het weggaan uit de herberg liep de rel verder uit de hand, waarbij Frederik As aan Jacobus Waldram een snede boven het rechteroor toebrengt. Ondertussen werden de ruiten van het café ingegooid, waarop Anne van Veen moord en brand begon te roepen. Wanneer Frederik As en Willem van Wijngaarden met goede woorden proberen het conflict te sussen en vragen om nog een fles wijn in de herberg te mogen drinken, wordt hen de toegang tot de herberg geweigerd. Ondertussen had Anna ondanks het late uur - het was drie uur in de nacht geworden - de chirurgijn geroepen om Jacobus te verbinden. Uiteindelijk is de ruzie met een sisser afgelopen en slechts met een wond boven het oor geëindigd. Frederik As heeft de daad niet bij het woord gevoegd. De darmen van Jacobus Waldram hebben namelijk niet boven zijn schoenen gehangen.

Geraadpleegde bron: Streekarchief Vecht en Venen: Dorpsgerichten Waverveen, Botshol en Ruige Wilnis nr. 249-2165

Verenigingsnieuws

Door Jaap Meulstee

In het achter ons liggende voorjaar is ons bestuur vooral bezig geweest met de inrichting van de nieuwe verenigingsruimte in het Dorpshuis van Vinkeveen: onze Oudheidkamer. Op moment van lezen is de officiële opening al weer achter de rug. We hopen nog lange tijd met veel plezier van deze ruimte gebruik te kunnen maken, vooral ook samen met u, actief bezig met de geschiedenis van onze directe omgeving.

Contractverlenging met hoofdsponsor

Bijzonder verguld zijn we ook met de verlenging van ons sponsorcontract met de plaatselijke Rabobank Rijn en Veenstromen. Hierover heeft u in de regionale media eerder al kunnen lezen, maar we vinden het belangrijk en prettig om het ook hier te kunnen vermelden.

Anke Wartenbergh

Op onze voorjaarsvergadering hadden we dit keer een zeer speciale gast. De aanwezige leden hebben genoten van de wonderbaarlijke verhalen die mw. Wartenbergh over het alledaagse leven van Amsterdam in vroeger eeuwen vertelde. Aangevuld met haar eigen harpmuziek, met enkele anekdotes uit de zaal en door Aaldrik Zaaïman geïllustreerd met veel historische plaatjes een bijzondere ervaring, die alom waardering oogstte.

Secretaris P. van Golen notuleert.

Algemene vergadering

De belangrijkste onderwerpen van bespreking tijdens de vergadering betroffen ons jubileumjaar 2009. Met grote tevredenheid kijken we terug op een geslaagd jaar, zowel qua activiteiten als qua financiën. We zijn een bloeiende vereniging met een enthousiaste groep bestuursleden en actieve werkgroepen. Ons kwartaalblad wordt alom geroemd door haar inhoud en vormgeving, een visitekaartje dat zijns gelijke in de naaste omgeving niet kent.

Toelichtende tekstbordjes bij diverse monumentale kerken in onze gemeente en de plaatsing van histori-

sche grenspalen zijn succesvolle uitkomsten van onze lobby hieromtrent in de afgelopen tijd. Diverse cursussen voor de werkgroepleden van archeologie en genealogie onderstrepen de wervelende actie die in deze werkgebieden bestaat, niet in het minst aangewakkerd door het betrekken van onze eigen verenigingsruimte in Vinkeveen. Ook ons eigen documentatiecentrum krijgt hier steeds meer vorm en van dit alles doet onze werkgroep publiciteit voortdurend haar verhaal tijdens diverse evenementen in onze dorpen. Penningmeester en financiële commissie deden verslag van de geldelijke ontwikkelingen en de aanwezigen bekrachtigden hun goedkeuring hieromtrent met een luid applaus. Een applaus dat ook ons nieuwe bestuurslid Hans van Dreumel (genealogie) en de herverkozen bestuursleden Wiesje Dijkxhoorn en Peter van Golen en ons nieuwe financiële commissielid Joop Frankenhuis ten deel viel.

Het dagelijks bestuur

Met een nadrukkelijk dankwoord aan onze gastheer/sponsor de Rabobank en nog enkele mededelingen aangaande de voortgang van het Paviljoen en het boek over Vinkeveen werd deze prettig verlopen en gezellige jaarvergadering afgesloten, waarna de uiterst onderhoudende voostelling van Anke Wartenbergh de aanwezigen volop verraste en vermaakte.

GEZOCHT: EEN VRIJWILLIGER

We zijn op korte termijn op zoek naar een vrijwilliger voor de werkgroep "documentatie". Het gaat hierbij vooral om iemand die er plezier in heeft om te assisteren bij het opbouwen van de verenigingsbibliotheek (archeologie, genealogie, heemkunde en omgevingsgeschiedenis). Meer specifiek gaat het om het uitbouwen en opstellen van een catalogus en het toegankelijk maken en digitaliseren van de inhoud van de bibliotheek op een vaste morgen of middag. Affiniteit met computerwerk is daarom van belang.

ACTIVITEITENPROGRAMMA

Vrijdag 25 juni

Speciale wandeling door de Haarlemmerdijk in Amsterdam o.l.v. van gids Paul Rowold

Donderdag 7 oktober

Lezing: Boeren in het veen; de middeleeuwse agrarische veenontginningen tussen Amstel en Rijn. Door de heer dr. Chris de Bont

Locatie: Hervormd Verenigingsgebouw
Herenweg 207, Vinkeveen
Aanvang 20.00 uur

Dinsdag 16 november

A.V. met aansluitend een lezing over genealogie door de heer J.P. Veelenturf

Locatie: De Schakel
Dorpsstraat 20, Wilnis
Aanvang 20.00 uur

WANDELING DOOR DE HAARLEM-MERBUURT IN AMSTERDAM

o.l.v. Paul Rowold

Drs. Paul Rowold is (vrijwillig) stadsgids in Amsterdam. Hij heeft vele jaren in Mijdrecht gewoond voor hij naar Amsterdam vertrok. Nog steeds heeft hij een band met De Ronde Venen. Hij houdt zich namelijk bezig met de Veenmolen in Wilnis.

Pik een Haarlemmerdijkie met een Amsterdamse stadsgids

Een 'Haarlemmerdijkie pikken' betekende vroeger een bezoek aan één van de vele cafés en restaurants op de Haarlemmerdijk. Deze bruisende uitgaans- en winkelstraat werd in de zestiger jaren een 'no go' area. Het is nu weer een gezellige, springlevende winkelstraat.

De pakhuizen, het West-Indisch huis en de vele oude gevels herinneren aan een rijk zeevaart- en handelsverleden. Van oudsher heeft de buurt een band met het water. Op de Westelijke eilanden werden (en worden) schepen gerepareerd. In de pakhuizen lagen de handelswaren opgestast. Aan de Haarlemmer Houttuinen bevonden zich houtopslagplaatsen en touwslagerijen. Tot de aanleg van de spoorweg vormden de Houttuinen de kade met het IJ. Vroeger kwamen kooplui en handelsmensen aan de westkant de stad binnen bij de Haarlemmerpoort (vaak met paard en wagen). Ook de trekschuit naar Haarlem had er zijn vertrekpunt. Later stond hier vlakbij het eerste station van de trein naar Haarlem. Schippers, die in de naburige havens lagen te wachten, gingen passagieren in de Haarlemmerbuurt. Op de eilanden bevinden zich nog voormalige kapiteinswoningen. In de buurt staan nog veel monumenten, maar ook de moderne bouwstijlen zijn aanwezig.

U kunt deze omgeving mede ontdekken door deel te nemen aan de hiertoe georganiseerde excursie. Slechts 25 mensen kunnen aan deze speciale wandeling deelnemen. Dus geeft u zich snel op. De excursie duurt ongeveer 2,5 uur. Er zijn geen kosten aan verbonden. Vervoer en consumpties zijn voor eigen rekening. Lijn 142 van Connexxion brengt u rechtstreeks naar het Centraal Station in Amsterdam (vanaf Wilnis ongeveer een uur).

Deelnemers verzamelen op vrijdag 25 juni om 14.00 uur vóór het VICTORIA HOTEL aan het Damrak, tegenover het Centraal Station.

Opgeven kan via email: w.dijkxhoorn@ziggo.nl of telefonisch: 0297 285373 of schriftelijk aan: W. Dijkxhoorn, Botdrager 13, 3641 LA Mijdrecht.

LEZING OVER:

Boeren in het veen

De middeleeuwse agrarische veenontginningen tussen Amstel en Rijn

Dr. Chris de Bont, historisch geograaf bij Alterra Wageningen Universiteit, zal op donderdag 7 oktober een lezing geven over 'Boeren in het veen'.

In relatief korte tijd is in de Middeleeuwen het gebied van De Ronde Venen en omgeving door ontginning boeren in gebruik genomen. In een lezing met zeer veel plaatjes en kaartjes vertelt de historisch geograaf Chris de Bont aan de hand van vele voorbeelden over de wijze waarop dat in zijn werk is gegaan.

Het veen dat de boeren moesten bedwingen was niet overal zo plat als een pannenkoek, het kon ook zeer reliëfrijk zijn. De ontginners hielden bij het graven van de sloten rekening met het reliëf. Verder naar het zuiden, langs de oevers van de Leidse Rijn werd het veen wel platter. Aan de hand van de ontginningen van De Ronde Venen en van het zogenaamde Cope-gebied van Kockengen, Kamerik e.o. wordt uitgelegd hoe die middeleeuwen hun kennis van het toen aanwezige veenlandschap omzetten in een zo goed mogelijke wijze van ontginnen van deze oudste gebieden.

Ontwatering van het veen speelde daarbij een allesoverheersende rol. Over deze oudste ontginningen zijn niet veel geschreven bronnen in de archieven bewaard gebleven. Gelukkig is het mogelijk om aan de hand van de sporen die zij in het landschap hebben achtergelaten - we noemen dit het topografisch archief - toch een idee te krijgen over het hoe en waarom van hun ontginningswerkzaamheden. Het blijkt dat het heel goed mogelijk is om, ondanks het gemis aan geschreven bronnen, door het lezen van het topografisch archief, de middeleeuwse boeren zeer nabij te komen. Het zo'n duizend jaar geleden ingerichte landschap vormt als het ware een spiegel van hun middeleeuwse geest. Het is een intrigerende zoektocht naar het verleden.

Locatie: Hervormd Verenigingsgebouw, Herenweg 207, Vinkeveen

Datum: Donderdag 7 oktober

Aanvang: 20.00 uur

Kijk ook eens op:
www.proosdijlanden.nl

Colofon

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' geregistreerd onder ISSN 1388-7165.

Redactie

Dhr. John Driedonks (eindredacteur)
Dhr. Piet Grundmann
Dhr. Jan Rouwenhorst
Mw. Marian Sterenborg

Vormgeving

Mw. Sandra Loogman
E-mail: sandra@graphix-design.nl
Internet: www.graphix-design.nl

Redactieadres

Dhr. John Driedonks
Adres: Dijkgraaf 42, 3648 KC Wilnis
E-mail: john.driedonks@hu.nl

Drukwerk

Drukkerij Avanti Wilnis

Voorzitter

Dhr. J. Meulstee
E-mail: meuls63@planet.nl

Secretaris

Mw. M.J. van Eijk
Adres: Raadhuisplein 22, 3641 EE Mijdrecht
Telefoon: 0297 - 281835

Penningmeester

Dhr. A. Schuil
E-mail: schuil@kpnplanet.nl

Vice voorzitter en PR

Dhr. E. Swaab
Telefoon: 0297 - 287469

Tweede secretaris en documentatie

Dhr. P. van Golen
Telefoon: 0297 - 261672

Monumenten, archeologie, excursies en lezingen

Mw. W. Dijkxhoorn
Telefoon: 0297 - 285373

Heemkunde

Dhr. H. Hoefkens
E-mail: h.m.hoefkens@kpnplanet.nl

Genealogie

Dhr. H. van Dreumel
E-mail: h.v.dreumel@gmail.com

Ledenadministratie

Dhr. L.M. Rimmelenkamp
Adres: Rozenobel 27, 3641 NJ Mijdrecht
Telefoon: 0297 - 286170
E-mail: administratie@proosdijlanden.nl

Aanmelding voor het lidmaatschap kan bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

Postadres vereniging

Postbus 65, 3648 ZH Wilnis
Bankrekeningnummer: 36.96.18.505

Website: www.proosdijlanden.nl
E-mail: info@proosdijlanden.nl

Contributie: €15,00 per jaar
Losse nummers: € 4,50 per stuk

Oplage

Circa 1100

Rabo Dichtbijfonds

Dichtbij onze samenleving staan en de leefbaarheid in onze lokale samenleving versterken. Dat is het idee van Rabobank Rijn en Veenstroom. Daarom reserveren wij jaarlijks een deel van onze winst in een fonds; het Rabo Dichtbijfonds. Een nieuwe naam voor een nieuwe bank, gekozen door onze leden. Met trots presenteert Rabobank Rijn en Veenstroom: het Rabo Dichtbijfonds! Wilt u een aanvraag indienen of meer weten over het fonds, kijk op www.rv.rabobank.nl.

Investeren in de lokale samenleving.
Dat is het idee!

Rabobank. Een bank met ideeën.

www.rv.rabobank.nl

